

LOKOMOTYWA

Program edukacji wczesnoszkolnej
(klasy 1–3 szkoły podstawowej)

zgodny z podstawą programową kształcenia ogólnego z dnia 14 lutego 2017 r.

Praca zbiorowa pod redakcją Małgorzaty Dobrowolskiej

Program powstał w wyniku prac zespołu autorów, w skład którego wchodzi:
Małgorzata Dobrowolska, Katarzyna Królikowska-Czarnota, Iwona Kulis, Jan Mysior, Marzena Pasternak, Dariusz Rymar, Katarzyna Rymar, Barbara Szczawińska, Agnieszka Szulc

Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, publikując program na stronie www.gwo.pl, wyraża tym samym zgodę na jego bezpłatne wykorzystanie przez nauczycieli do pracy z uczniami. Ponadto wyraża zgodę na tworzenie autorskich programów nauczania na podstawie niniejszego programu pod warunkiem zamieszczenia informacji, że przygotowany materiał został oparty na programie *Lokomotywa*.

SPIS TREŚCI

Uwagi wstępne	3
Cele edukacyjne	5
Koncepcja serii	6
Materiał nauczania i realizacja podstawy programowej	13
klasa 1	13
klasa 2	19
klasa 3	28
Ocenianie osiągnięć uczniów	39
Procedury osiągnięcia celów	39

UWAGI WSTĘPNE

Program *Lokomotywa* zawiera całościową koncepcję edukacji na pierwszym etapie kształcenia, obejmującą proces nauczania – uczenia się, zagadnienia wychowawcze oraz kwestie organizacyjno-systemowe. Do jego opracowania wykorzystano dwa dokumenty: *Podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych* i *Podstawę programową wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego*¹.

Stworzony projekt pracy wychowawczo-dydaktycznej jest ukierunkowany na łagodne przeprowadzenie dzieci rozpoczynających edukację przez okres adaptacji szkolnej i przygotowanie ich do roli uczniów. W procesie tym za priorytetowe uznano działania indywidualizujące (na przykład obserwację i poznawanie każdego dziecka, jego potrzeb i możliwości) oraz integrujące (obejmujące na przykład integrację personalną: uczeń–nauczyciel, uczeń–rówieśnicy z zespołu klasowego, uczeń– społeczność szkolna, ale także integrację wiedzy: dotychczasowej z nową, pozaszkolnej ze szkolną itp.), które – z uwzględnieniem psychofizycznych predyspozycji każdej jednostki – sprzyjają stymulacji wielokierunkowego rozwoju.

Teoretyczną podstawę niniejszej koncepcji programowej stanowią tezy konstruktywistycznego ujmowania procesu uczenia się i nauczania, którego fundamentem są idee teorii rozwoju opracowane przez J. Piageta, L. Wygotskiego i J. Brunera, akcentujące własną aktywność jednostki w tworzeniu schematów myślowych, reguł i modeli umożliwiających rozumienie świata. Za proces dochodzenia do wiedzy uznaje się reorganizację dotychczasowego rozumienia zjawisk przez dziecko w zetknięciu z nowymi dla niego doświadczeniami i refleksją nad nimi (a nie proste sumowanie informacji przekazywanych przez nauczyciela). Według filozofii konstruktywistycznej uczenie się jest adaptacją do środowiska i próbą wyjaśnienia sensu obserwowanych zjawisk, dlatego też punktem wyjścia powinny być konkretne zagadnienia. Wychodzenie od konkretności należy zatem uznać za niezbędne w doborze sytuacji edukacyjnych i zadań.

Uwzględnienie zarysowanych wyżej założeń wymaga umiejętnej organizacji przez osoby dorosłe procesu uczenia się dzieci. Warto przy tym pamiętać, że aby dziecko czegoś się nauczyło, musi zdobyć odpowiednią porcję doświadczeń, warunkujących powstawanie w jego umyśle schematów poznawczych i wykonawczych. By nauka była efektywna, nie wystarczy zatem zapamiętywanie i reprodukcja poprawnych odpowiedzi, niezbędne są osobiste doświadczenia dziecka oraz sprzyjające uczeniu się emocje. Jedną z podstawowych zasad stosowanych w konstruktywizmie głosi interdyscyplinarność edukacji. Niniejszy program jest zatem ukierunkowany na kreowanie sytuacji dydaktycznych i wychowawczych sprzyjających realizacji idei nauczania całościowego, a akcentuje się w nim:

- sytuacyjność uczenia się pojmowaną jako autentyczna działalność dzieci w konkretnych sytuacjach życiowo-szkolnych, ponieważ wykonywanie różnorodnych zadań i refleksji nad nimi wspiera integrację treści kształcenia i wiedzy w umysłach uczniów;
- społeczny kontekst wiedzy, uczenie się w dialogu z innymi – proponuje się nauczycielom etapowe wdrażanie dzieci do współdziałania poprzez systematyczną pracę w parach i małych zespołach oraz korzystanie z wielu różnorodnych metod i technik pracy, ze szczególnym uwzględnieniem tych, które sprzyjają nabywaniu przez dzieci umiejętności porozumiewania się, współpracy, ale także samodzielności w myśleniu i działaniu.

---

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r.

Prezentowany program nawiązuje również do wyników badań ludzkiego mózgu² i wynikających z nich zaleceń neurodydaktyki³. Za istotne uważa się stawianie przed uczniami zadań otwartych, wymagających głębokiego przetwarzania informacji, albowiem – jak dowodzą badania – aktywizują one mózg dziecka intensywniej niż zadania o charakterze recepcyjnym i reprodukcyjnym. Jak twierdzą współcześni psychologowie: „Nie da się już dłużej ignorować faktów na temat uczenia się, których dostarczają nam najnowsze badania. Wiedza ta w praktycznej formie musi przeniknąć do szkoły i na nowo sformatować sytuację uczenia się w szkole”⁴.

Zgodnie z powyższą tezą istotnym elementem prezentowanego projektu pracy z dzieckiem 7-10-letnim uczyniono również:

- uczenie się polisensoryczne, czyli angażujące wszystkie zmysły;
- uczenie obupółkulowe, angażujące język, logikę, intuicję, wyobraźnię, emocje, rytm, ruch;
- uczenie się wielointeligentne, które angażuje różne rodzaje inteligencji: językową, wizualno-przestrzenną, przyrodniczą, ruchową, muzyczną, matematyczno-logiczną, interpersonalną i intrapersonalną.

Autorzy programu uważają, że tak pojmowana indywidualizacja daje realną szansę na wielokierunkowy rozwój każdego dziecka. Dlatego też podczas tworzenia obudowy dydaktycznej do programu *Lokomotywa* starano się zadbać o taką jej konstrukcję, która umożliwi różnicowanie tempa i zakresu pracy dzieci.

Aby realizować sformułowane wyżej zamierzenia, nauczyciele winni zrezygnować z jednego stylu nauczania wszystkich dzieci i wykorzystywać różnorodne środki dydaktyczne, wybierając różne metody i formy pracy. Może to dotyczyć na przykład sięgania po wybrane przez dziecko dodatkowe materiały dydaktyczne do nauki czytania, bazujące na różnych metodach kształtowania tej umiejętności, czy stosowania wybranej przez dziecko techniki plastycznej lub uczenia się tekstu na pamięć (gdy nauczyciel wcześniej wprowadził wiele takich technik).

Za warunek umożliwiający sensowną i skuteczną indywidualizację uznajemy diagnozę wstępną (prowadzoną przez każdego nauczyciela w czasie pierwszych tygodni pracy z uczniami), uzupełnioną wnikliwą analizą dokumentacji z badań (wykonanych w placówce przedszkolnej), a także informacjami od rodziców, i ustawiczny monitoring postępów każdego ucznia wraz z ewaluacją własnych oddziaływań.

Program ułożono zgodnie ze sprawdzoną i stosowaną przez GWO od wielu lat zasadą spiralności. Przez powtarzanie podobnych (a czasami wręcz tych samych) zagadnień na coraz wyższym poziomie nauczyciel ma możliwość utrwalania i pogłębiania wiedzy uczniów.

Przy konstruowaniu programu szczególnie zadbano o podzielenie treści nauczania między poszczególne klasy tak, aby zapewnić nauczycielowi czas wystarczający na realizację danego zagadnienia.

---

² M. Spitzer, *Jak uczy się mózg?* Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008 oraz *Cyfrowa demencja. W jaki sposób pozbawiamy rozumu siebie i swoje dzieci*, Wydawnictwo Dobra Literatura, Słupsk 2013.

³ M. Żylińska, *Neurodydaktyka. Nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2013.

⁴ M. Taraszkiewicz, C. Rose, *Atlas efektywnego uczenia (się) nie tylko dla nauczycieli*. Część 1. Warszawa 2006, s. 117.

CELE EDUKACYJNE

Celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym i estetycznym. Ważnym zadaniem wychowawczym jest również przygotowanie dziecka do życia w zgodzie z samym sobą, ludźmi i naturą. Należy zadbać o to, aby dziecko odróżniało dobro od zła, było świadome przynależności społecznej (do rodziny, grupy rówieśniczej i wspólnoty narodowej) oraz rozumiało konieczność dbania o przyrodę. Jednocześnie dąży się do ukształtowania systemu wiadomości i umiejętności potrzebnych dziecku do poznawania i rozumienia świata, radzenia sobie w codziennych sytuacjach oraz do kontynuowania nauki w klasach 4–8 szkoły podstawowej.

Realizacja celów edukacyjnych wymaga respektowania trójpodmiotowości oddziaływań wychowawczych i kształcących: uczeń–szkoła–dom rodzinny.

Zadaniem szkoły (nauczyciela) jest:

- 1) wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka przez organizowanie sytuacji edukacyjnych umożliwiających eksperymentowanie i nabywanie doświadczeń oraz poznawanie polisensoryczne, stymulujących jego rozwój we wszystkich obszarach: fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym;
- 2) zapewnienie prawidłowej organizacji zabawy, nauki i odpoczynku dla uzyskania ciągłości procesów adaptacyjnych w odniesieniu do wszystkich dzieci, w tym rozwijających się w sposób nieharmonijny, wolniejszy lub przyspieszony;
- 3) wspieranie:
  - a) aktywności dziecka, kształtującej umiejętność korzystania z rozwijających się umysłowych procesów poznawczych, niezbędnych do tworzenia własnych wzorów zabawy, nauki i odpoczynku,
  - b) wspieranie rozwoju mechanizmów uczenia się dziecka, prowadzące do osiągnięcia przez nie kompetencji samodzielnego uczenia się;
- 4) wybór (opracowanie) programu nauczania opartego na treściach adekwatnych do poziomu rozwoju dzieci, ich możliwości percepcyjnych, wyobrażeń i rozumowania oraz uwzględniającego potrzeby i możliwości uczniów rozwijających się w sposób nieharmonijny, wolniejszy lub przyspieszony;
- 5) planowa realizacja programu nauczania szanująca godność uczniów, ich naturalne indywidualne tempo rozwoju, wspierająca indywidualność, oryginalność, wzmacniająca poczucie wartości, zaspokajająca potrzebę poczucia sensu aktywności własnej i współdziałania w grupie;
- 6) zapewnienie dostępu do wartościowych, w kontekście rozwoju ucznia, źródeł informacji i nowoczesnych technologii;
- 7) organizacja zajęć:
  - a) dostosowanych do intelektualnych potrzeb i oczekiwań rozwojowych dzieci, wywołujących zaciekawienie, zdumienie i radość odkrywania wiedzy, rozumienia emocji, uczuć własnych i innych osób, sprzyjających utrzymaniu zdrowia psychicznego, fizycznego i społecznego (szeroko rozumianej edukacji zdrowotnej),
  - b) umożliwiających nabywanie doświadczeń poprzez zabawę, wykonywanie eksperymentów naukowych, eksplorację, przeprowadzanie badań, rozwiązywanie problemów w zakresie adekwatnym do możliwości i potrzeb rozwojowych na danym etapie oraz z uwzględnieniem indywidualnych możliwości każdego dziecka,
  - c) wspierających aktywności dzieci, rozwijających nawyki i zachowania adekwatne do poznawanych wartości, takich jak: bezpieczeństwo własne i grupy, sprawność fizyczna, zaradność, samodzielność, odpowiedzialność i poczucie obowiązku,
  - d) wspierających rozumienie doświadczeń, które wynikają ze stopniowego przejścia z dzieciństwa w wiek dorastania,
  - e) umożliwiających poznanie wartości i norm społecznych, których źródłem jest rodzina, społeczność szkolna, społeczność lokalna i regionalna, naród, oraz rozwijanie zachowań wynikających z tych wartości, a możliwych do zrozumienia przez dziecko na danym etapie rozwoju,
  - f) wspierających poznawanie kultury narodowej, odbiór sztuki i potrzebę jej współtworzenia w zakresie adekwatnym do etapu rozwojowego dziecka, uwzględniających możliwości percepcji i rozumienia tych zagadnień na danym etapie rozwoju dziecka,
  - g) wspierających dostrzeganie środowiska przyrodniczego i jego eksplorację, możliwość poznania wartości i wzajemnych powiązań składników środowiska przyrodniczego, poznanie wartości i norm, których źródłem jest

zdrowy ekosystem, oraz zachowań wynikających z tych wartości, a także odkrycia przez dziecko siebie jako istotnego integralnego podmiotu tego środowiska,

h) umożliwiających zaspokojenie potrzeb poznawania kultur innych narodów, w tym krajów Unii Europejskiej, różnorodnych zjawisk przyrodniczych, sztuki, a także zabaw i zwyczajów dzieci innych narodowości, uwzględniających możliwości percepcji i rozumienia tych zagadnień na danym etapie rozwoju dziecka;

8) organizacja przestrzeni edukacyjnej:

a) ergonomicznej, zapewniającej bezpieczeństwo oraz możliwość osiągnięcia celów edukacyjnych i wychowawczych,

b) umożliwiającej aktywność ruchową i poznawczą dzieci, nabywanie umiejętności społecznych, właściwy rozwój emocjonalny oraz zapewniającej poczucie bezpieczeństwa,

c) stymulującej systematyczny rozwój wrażliwości estetycznej i poczucia tożsamości, umożliwiającej integrację uczniów, ich działalność artystyczną, społeczną i inną wynikającą z programu nauczania oraz programu wychowawczo-profilaktycznego;

9) współdziałanie z rodzicami, różnymi środowiskami, organizacjami i instytucjami, uznanymi przez rodziców za źródło istotnych wartości, na rzecz tworzenia warunków umożliwiających rozwój tożsamości dziecka;

10) systematyczne uzupełnianie, za zgodą rodziców, realizowanych treści wychowawczych o nowe zagadnienia, wynikające z pojawienia się w otoczeniu dziecka zmian i zjawisk istotnych dla jego bezpieczeństwa i harmonijnego rozwoju;

11) systematyczne wspieranie rozwoju mechanizmów uczenia się dziecka, prowadzące do osiągnięcia przez nie umiejętności samodzielnego uczenia się.

KONCEPCJA SERII

Trzon działań edukacyjnych serii *Lokomotywa* opiera się na edukacji polonistycznej zintegrowanej z edukacją przyrodniczą i społeczną. Do kształcenia z zakresu tych edukacji przeznaczone są podręczniki i zeszyty ćwiczeń oraz książki uzupełniające. Do realizowania edukacji matematycznej służą odrębne podręczniki i zeszyty ćwiczeń. Realizacja edukacji artystycznych (muzyki i plastyki z elementami zajęć praktycznych) oraz edukacji informatycznej odbywa się równoległe z zajęciami z zakresu edukacji polonistyczno-przyrodniczo-społecznej i matematycznej.

Dla uczniów klasy pierwszej seria *Lokomotywa* przewiduje następujące podręczniki: *Elementarz. Część 1 i Część 2* (książki do edukacji polonistycznej, przyrodniczej i społecznej z elementami edukacji muzycznej, plastycznej i technicznej) oraz *Matematyka* (książka do edukacji matematycznej z elementami edukacji informatycznej oraz innych edukacji). Dla uczniów klasy drugiej przeznaczone są następujące podręczniki: *Czytam i poznaję świat. Część 1 i Część 2* (książki do edukacji polonistycznej, przyrodniczej i społecznej z elementami edukacji muzycznej, plastycznej i technicznej) oraz *Matematyka* (książka do edukacji matematycznej z elementami edukacji informatycznej oraz innych edukacji). Podobny zestaw podręczników będzie przygotowany dla klasy trzeciej.

Zeszyty ćwiczeń (wydane w kilku częściach) zostały wzbogacone o elementy wyprawki – naklejki i wycinanki, służące do ćwiczeń manipulacyjnych – które na początkowym etapie nauki są podstawową pomocą do kształtowania rozwoju dzieci i rozwijania ich umiejętności, a jednocześnie umożliwiają proponowanie dzieciom różnorodnych form pracy, przypominających zabawę.

Zakłada się, że w każdej z klas nauczyciel przeprowadzi po ok. 30 godziny zajęć z zakresu edukacji plastycznej (z elementami kształtowania umiejętności technicznych) i muzycznej. Do ich prowadzenia można używać kartonikowej wyprawki do edukacji artystycznej lub zeszytów ćwiczeń i przewodników dla nauczyciela dostępnych na stronie internetowej www.lokomotywa.gwo.pl. Ponadto nauczyciel powinien przeprowadzić w ciągu roku ok. 30 zajęć z informatyki. Może w ramach tych zajęć wykorzystać program on-line *Informatyka z lokomotywą* lub specjalne materiały i przewodnik dla nauczyciela zamieszczone na stronie internetowej Wydawnictwa.

W materiałach serii *Lokomotywa* pojawiają się bohaterowie serii: pani Magda (nauczycielka), uczniowie z klasy pani Magdy: Ela, Iwonka, Antek, Oskar, a od czasu do czasu także inni uczniowie z tej klasy. Oprócz tego dzieci zawrą znajomość z panem Tomkiem (bibliotekarzem i nauczycielem informatyki) oraz papugą Sylabą. Uczniowie z klasy

pani Magdy towarzyszą dzieciom korzystającym z serii *Lokomotywa* przez trzy lata nauki. Rosną i zmieniają się wraz z nimi. Bohaterowie serii przeżywają takie same problemy i sytuacje, z jakimi uczniowie stykają się w domu i w szkole, dlatego dzieciom łatwo się z nimi zidentyfikować. Przy okazji dowiadują się, jak postacie z *Lokomotywy* spędzają wolny czas, wakacje, święta, poznają też ich zainteresowania i niektórych członków rodziny.

Koncepcja edukacji polonistycznej, przyrodniczej i społecznej

W podręczniku z serii *Lokomotywa* wyróżnione zostały bloki problemowe, poświęcone zagadnieniom związanym z edukacją przyrodniczą i społeczno-etyczną. Znajdują się w nich treści z wielu dziedzin, w tym: biologiczne, geograficzne, historyczne, kulturowe i inne.

Każdy blok problemowy rozpoczyna się planszą lub zestawem ilustracji bogatych w szczegóły, nawiązujących do tematyki i słownictwa tego bloku. Na planszach pokazano różne sytuacje społeczne bliskie dzieciom, relacje międzyludzkie, zagadnienia wychowawcze i związki przyczynowo-skutkowe. Na początku bloku problemowego zamieszczono propozycję tematów zajęć, które można realizować, opierając się na zawartości podręcznika.

Część 1. *Elementarza* jest podzielona na 13 bloków problemowych. Pierwszy z nich jest przeznaczony na okres adaptacyjny, tzw. przedliterowy. W następnych blokach wprowadzane są kolejno litery: O o, A a, I i, E e, U u, Ó ó, M m, T t, D d, L l, K k, Y y, S s, J j, W w, R r, P p, B b, C c, G g, A a, Ę ę, Z z, N n, Ł ł, F f. W części 2. jest 14 bloków problemowych i wprowadzane są znaki: H h, Ch ch, Sz sz, Cz cz, Ż ż, Rz rz, Ni ni, Ń ń, Ci ci, Ć ć, Si si, Ś ś, Zi zi, Ź ź, Dz dz, Dzi dzi, Dź dź, Dż dż. W końcowej części podręcznika, kiedy dzieci poznają już wszystkie litery, przewidziano podsumowanie dotyczące liter, samogłosek i spółgłosek oraz wprowadzenie alfabetu. Dzieci poznają też litery X, V i Q, które pojawiają się na ulicach polskich miast i są potrzebne m.in. do nauki języka angielskiego. Na końcu książki dzieci znajdą również zestaw wyrazów z podstawowymi trudnościami ortograficznymi.

Na stronach wprowadzających litery oraz zmiękczenia i dwuznaki wyraz podstawowy jest zapisany w trzech wersjach – z podziałem na głoski i sylaby, w wersji drukowanej oraz w wersji pisanej. Począwszy od litery T, pod każdą nową literą znajdują się sylaby z tą literą oraz kilka wyrazów z zaznaczonym podziałem na sylaby, a pod nimi – tekst elementarzowy, który zawiera wyłącznie te litery, które dzieci już poznały.

W części 1. *Elementarza*, oprócz tekstu typowo elementarzowego, przy każdej nowej literze znajduje się też tekst dodatkowy – oznaczony ikonką – w którym występuje więcej liter alfabetu, niż wcześniej wprowadzono. W zależności od umiejętności dzieci tekst ten może służyć do wyszukiwania liter, sylab lub wyrazów albo do ćwiczeń w czytaniu (np. gdy w klasie są uczniowie zaawansowani w tej umiejętności). Teksty dodatkowe utworzono wyłącznie z liter alfabetu podstawowego. (Występują tam litery A, B, C, ... L, ł, M, ... Y, Z i nie ma polskich znaków: ą, ę, ć, ś itd. ani dwuznaków). Po zakończeniu pracy z częścią 1. *Elementarza* teksty dodatkowe będą dostępne dla wszystkich dzieci (gdyż będą im już znane występujące w nich litery) – można do nich wracać przy doskonaleniu umiejętności czytania. W części 2. *Elementarza* wszystkie teksty przeznaczone do czytania przez dzieci są zbudowane z liter już wcześniej wprowadzonych.

Na początku nauki dzieci uczą się odczytywać globalnie imiona bohaterów książki i oswiają się z faktem, że znaki graficzne mogą być nośnikami informacji. Przed wprowadzeniem liter uczniowie poznają piktogramy czynnościowe (czyli symboliczne rysunki – w szarym kolorze – oznaczające czynności, np. rysunek nożyczek = *wycina*), które pozwalają im czytać proste zdania. Odkodowywanie piktogramów i ich sekwencji przyzwyczajają też uczniów do ustalonego porządku odczytywania elementów – od lewej do prawej, odpowiadającego układowi liter w wyrazach i wyrazów w zdaniach.

Na kolejnym etapie nauki czytania seria *Lokomotywa* kładzie szczególny nacisk na posługiwanie się sylabami. Korzystając z materiału zamieszczonego w podręczniku, można prowadzić różne rodzaje ćwiczeń z zakresu analizy i syntezy sylabowej, np. odczytywanie sylab, wyszukiwanie sylab z nową literą, określanie miejsca i kolejności sylab w wyrazach. Z doświadczeń nauczycieli korzystających z wcześniejszych wersji serii *Lokomotywa* wynika, że podejście do nauki czytania z naciskiem na sylaby przynosi doskonałe efekty. Dzieci przy takiej metodzie szybciej zaczynają czytać płynnie i łatwiej rozumieją czytany przez siebie tekst.

Na przestrzeni trzech lat, w pracy nad tzw. techniką czytania, szczególnie akcentowane będzie:

- w klasie 1 – równoległe nabywanie umiejętności rozpoznawania liter i sylab oraz odczytywania wyrazów, zdań i krótkich tekstów;
- w klasie 2 – doskonalenie techniki czytania – głośnego, cichego, indywidualnego, chóralnego – i rozumienia czytanych wyrazów, zdań, tekstów;
- w klasie 3 – rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem, połączone z wyszukiwaniem właściwych informacji oraz próbami krytycznej ich oceny i twórczego wykorzystania.

W *Elementarzu* teksty do czytania przez nauczyciela oraz pytania do tekstów, a także inne pytania i polecenia zostały zapisane wyraźnie mniejszą czcionką. Dłuższe teksty i wiersze, które czytać będzie dzieciom nauczyciel, są odpowiednio oznaczone. Teksty zapisane większą czcionką są przeznaczone do czytania przez dzieci. (Jedyny wyjątek od tej reguły stanowią tytuły bloków problemowych).

Zgodnie z zasadą stopniowania trudności istotne znaczenie przypisano również pracy nad technicznym aspektem pisania. Dlatego zaleca się różnego rodzaju ćwiczenia, jednak ze świadomym różnicowaniem ich natężenia w kolejnych latach:

- w klasie 1 – szczególnie wyróżnia się naukę pisania liter i ich połączeń, wdrażanie do przepisywania prostych wyrazów i zdań;
- w klasie 2 – akcentuje się doskonalenie umiejętności przepisywania i wdrażanie do pisania z pamięci;
- w klasie 3 – kładzie się nacisk na ćwiczenia z zakresu pisania ze słuchu i wdrażania uczniów do pisania samodzielnego.

W książkach z serii *Lokomotywa* przy nauce pisania użyto zamkniętej wersji małych liter *p*, *b*. Decyzję autorek poprzedziły wnikliwe analizy zniekształceń tych liter napotykanymi w piśmie uczniów klas 1–3. Okazuje się, że tradycyjne otwarcie liter *p*, *b* w wielu przypadkach skutkuje znaczącym obniżeniem czytelności dziecięcego pisma, zwłaszcza u dzieci o słabej motoryce. Sprzyja, co prawda, płynności ruchu ręki, ale utrudnia odczytanie zapisu. Uwagę na ten fakt zwracają także autorzy publikacji poświęconych nauce pisania (J. Brudzewski, M. Brudzevska, A. Jakubczyk, *Nauka pisania metodą płynnego ruchu*, Oficyna Wydawnicza Szkolna, Katowice 2005). Wpływ na decyzję o wyborze zamkniętej wersji liter *p*, *b* miały też wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród około 500 nauczycieli klas 1–3. Około połowa badanych stwierdziła, że zamknięcie liter *p* i *b* jest bardzo wskazane, a jedynie kilka procent nauczycieli uznało proponowaną zmianę za niekorzystną. Jak wykazały badania, wśród losowo wybranych osób dorosłych i starszych uczniów niemal 100% zapisuje litery *p* i *b* w formie zamkniętej.

Warto zauważyć, że w serii *Lokomotywa* zadbano o to, by znaki graficzne typu: kropka, przecinek, znak zapytania, wykrzyknik itd. nie pojawiały się bez uprzedniego przygotowania uczniów na taką sytuację. Zawsze gdy nowy znak zostaje użyty w tekście, nauczycielowi proponuje się polecenia ukierunkowane na przybliżenie tego znaku dzieciom.

Dla autorów serii ważne jest również stopniowe i systematyczne rozwijanie umiejętności wypowiedzania się dzieci (zarówno w mowie, jak i w piśmie) przy wykorzystaniu różnych form stylistycznych, do których należą: opowiadania, opisy, życzenia, zaproszenia, zawiadomienia, listy, notatki kronikarskie. Przy projektowaniu zadań dla uczniów starano się akcentować trzy elementy:

- istotę formy stylistycznej, na przykład akcję w opowiadaniu, jedność czasu i miejsca w opisie;
- strukturę danej formy stylistycznej, na przykład trójczłonową konstrukcję opowiadania i opisu oraz charakterystyczną budowę życzeń czy listu;
- ćwiczenia doskonalące, na przykład gromadzenie słownictwa poprawiającego dynamikę opowiadania lub barwność opisu.

Istotnym elementem edukacji polonistycznej jest także wdrażanie uczniów do analizowania i interpretowania (czyli rozumienia) tekstów. Zaleca się, by przede wszystkim były to:

- dzieła literackie dla dzieci – poetyckie i prozatorskie, klasyczne i współczesne;
- teksty użytkowe (np. reguły gier planszowych, instrukcje wykonania prac plastyczno-technicznych, przepisy kulinarne, instrukcje do zadań realizowanych w grupach itp.);
- teksty popularnonaukowe (np. ciekawostki, doniesienia prasowe itp.).

Częste i systematyczne czytanie uczniom wartościowych dzieł do nich adresowanych jest zadaniem nauczyciela, ale należy zachęcać do tego także rodziców. W przemyślany sposób komponowane były również zestawy tekstów, których tematyka dotyczy różnych problemów dotyczących dzieci i ich rodziny (np. lęk, przemoc, rozdzielenie rodziny, śmierć), ale też kształtowania dobrych relacji z ludźmi, postępowania w trudnych sytuacjach, radzenia sobie z emocjami, rozmawiania o uczuciach itp.

Obok kształcenia literackiego istotnym elementem wczesnoszkolnej edukacji polonistycznej jest także systematyczne i planowe wprowadzanie dzieci w obszar kształcenia językowego. W prezentowanej tu koncepcji programowej naukę gramatyki i ortografii autorzy postanowili inicjować na bazie konkretnych, dostępnych dzieciom sytuacji komunikacyjnych, sprzyjających gromadzeniu słownictwa, jego obserwacji i analizie, próbom szukania oraz formułowania pierwszych zasad czy reguł rządzących językiem polskim.

Autorzy serii *Lokomotywa* istotne znaczenie przypisują także kształtowaniu właściwych nawyków ortograficznych i dlatego już w klasie 1 dzieci mają szansę zapamiętywać pisownię wybranych wyrazów z różnymi trudnościami ortograficznymi. Z kolei w klasie 2 mogą korzystać ze *Słowniczka ortograficznego* (ułatwiającego poznanie i ćwiczenie poprawnej pisowni wielu wyrazów). W klasie 3 uczniowie pracują z zeszytem ortograficznym *Ortografia z lokomotywą*, wprowadzającym dzieci w obszar zasad i reguł polskiej ortografii.

Zagadnienia związane z edukacją przyrodniczą i społeczno-etyczną dzieci poznają i omawiają przy okazji nauki pisania i czytania, są to bowiem ważne obszary zintegrowanego kształcenia w klasach 1–3. Składają się na nie treści wielu dziedzin, w tym: biologiczne, geograficzne, historyczne, kulturowe i inne. Poznanie ich przez dzieci najczęściej odbywa się na dwa sposoby: poprzez samorzutne, spontaniczne działania i niezamierzone uczenie się oraz dzięki celowo i systematycznie realizowanemu procesowi edukacyjnemu, ukierunkowanemu na stopniowe budowanie systemu wiadomości, umiejętności i postaw. Oba te sposoby uznaje się za komplementarne. Nauczyciel musi najpierw poznać znaczenia nadawane przez dzieci określonym terminom i pojęciom (tzw. przewidzję), by móc projektować dalsze zadania działania, efektywne dla konkretnych uczniów.

Założeniem autorów programu *Lokomotywa* jest oparcie procesu edukacji społeczno-etycznej i przyrodniczej na naturalnej dziecięcej ciekawości świata, a jej zewnętrznym wyrazem, jak zauważył R. Więckowski⁵ (*Pedagogika wczesnoszkolna*, WSiP, Warszawa 1993, s. 22.) są uczniowskie pytania, inspirowane kontaktem ze środowiskiem. Nauczyciela postrzega się zatem jako animatora sytuacji edukacyjnych, umożliwiających dzieciom prowadzenie badań i odkryć. Dziecięcemu poznawaniu towarzyszyć więc powinny: faza poznawania konkretno-zmysłowego, faza tworzenia nazw, terminów oraz faza uściślenia i porządkowania pojęć.

Edukację przyrodniczą i społeczną należy traktować jako: edukację o środowisku, w środowisku i dla środowiska społeczno-przyrodniczego. Szczególne miejsce wyznaczono zatem takim sposobom pracy, jak: wycieczki, wywiady, doświadczenia i eksperymenty badawcze, ćwiczenia dramatyczne.

W książkach przeznaczonych głównie do edukacji polonistycznej, przyrodniczej i społecznej – pojawiają się też – odpowiednio oznaczone – propozycje piosenek, ćwiczenia muzyczne, propozycje prac plastycznych, a także propozycje prac ręcznych, realizujące zapisy podstawy programowej z zakresu edukacji technicznej.

Koncepcja edukacji matematycznej

W podręcznikach *Matematyka* działania edukacyjne zostały zaplanowane wokół bloków problemowych (najważniejszych zagadnień matematycznych). Każdy z nich rozpoczyna kolorowa plansza lub zestaw ilustracji.

Przy wprowadzaniu nowych zagadnień zaleca się wykorzystywanie doświadczeń i sytuacji życiowych bliskich dzieciom i wskazujących na użyteczność matematyki. Takie podejście zaciekawia i motywuje dzieci do poznawania, uczenia się. Nawet w najprostszych zadaniach ważne jest znalezienie kontekstu z życia codziennego, tak aby działania matematyczne i inne aktywności matematyczne czemuś służyły (np. gdy dzieci mają zliczyć elementy z dwóch grup, można im zaproponować przeliczenie elementów w opakowaniu i elementów luzem; odejmowanie dobrze modeluje sytuacja zabierania produktów z półki do koszyka, a umiejętność posługiwania się zegarem zaczynamy od omówienia zegara elektronicznego, z którym dzieci mają zdecydowanie częściej do czynienia).

Każde nowe pojęcie matematyczne powinno być poprzedzone jego modelowaniem, które wywołuje zainteresowanie i aktywność dzieci (np. zanim poznają pojęcie kilograma, budują własną wagę, ważą różne przedmioty, odkrywają potrzebę użycia jednakowych elementów jako odważników). Gromadzenie tego typu doświadczeń wpływa inspirująco na dalsze uczniowskie badania oraz próby przewidywania i sprawdzania własnych pomysłów. Dzieci nabywają wówczas odpowiednich intuicji matematycznych i właściwie rozumieją nowe pojęcia. Przy okazji wprowadzania zagadnień matematycznych wpleciono wiele rozmaitych treści z zakresu innych edukacji (polonistycznej – np. ćwiczenia w opowiadaniu o tym, co dzieje się na ilustracji, słuchanie i nauka wierszyków, ustalanie liczby liter w wyrazach; przyrodniczej – np. rozpoznawanie wybranych gatunków roślin, ptaków, grzybów jadalnych i trujących, nazw kwiatów, klasyfikacja warzyw i owoców, symetria w przyrodzie; społecznej – np. bezpieczeństwo na ulicy, ruch prawostronny, znaki drogowe, plan mieszkania i miasta, monety i banknoty, numery alarmowe). W podręczniku pojawiają się też zadania realizujące zapisy podstawy programowej z zakresu edukacji informatycznej.

Naukę pisania cyfr przewidziano po kilku miesiącach nauki (w połowie października), gdy dzieci nabiorą już sprawności grafomotorycznej. Dzięki temu trudna sztuka pisania nie dominuje nad zdobywaniem odpowiednich umiejętności matematycznych. Zanim dzieci przystąpią do nauki pisania cyfr, powinny sprawnie przeliczać, posługiwać się kostką do gry, utrwalić zagadnienia związane z orientacją przestrzenną, porównywać obiekty, a także rozpoznawać cyfry od 1 do 9 oraz liczbę 10, poznać liczbę 0 i nauczyć się rozpoznawać polskie monety i banknoty. Powinny także intuicyjnie rozumieć aspekt kardynalny i porządkowy liczb. Późne rozpoczęcie nauki pisania pozwala też na wprowadzanie ćwiczeń łączących umiejętność czytania i liczenia.

W wielu poleceniach do zadań świadomie nie użyto pojęcia cyfry (choć formalnie można by uznać, że takie określenie byłoby lepsze). Chodziło jednak o kształtowanie właściwych intuicji w zakresie operacji na liczbach (a nie cyfrach).

W klasie 1 należy dogłębnie utrzymywać dodawanie i odejmowanie w zakresie 10. Dotyczy to szczególnie rozkładu liczb na składniki, ponieważ utrwalenie tej umiejętności daje dzieciom szansę nauczenia się sprawnego odejmowania liczb, jest również konieczne przy dodawaniu i odejmowaniu z przekroczeniem progu dziesiątkowego. Zgodnie z przyjętą zasadą spiralności każde zagadnienie jest omawiane w podręczniku i zeszytach ćwiczeń kilkakrotnie.

Zadania tekstowe pojawiają się regularnie w trakcie całego roku szkolnego. Naukę ich rozwiązywania zaczynamy od sytuacji, w których informacje potrzebne do rozwiązania przedstawione są na rysunku. Następnie wprowadza się zadania, w których część informacji podana jest na rysunku, a część – w tekście. Po tym etapie można zapoznać uczniów z zadaniami tekstowymi.

W materiałach dla klas 2–3 pojawiają się zadania (także tekstowe), które uczniowie powinni rozwiązywać w pamięci (bez zapisywania działania). Ważniejsze jest bowiem dbanie o właściwe zrozumienie przez dzieci treści zadania niż o zapis działania, zwłaszcza że uczniowie stosują różne metody, a narzucanie formy zapisu może zniechęcić ich do samodzielnego myślenia. Takie podejście pozwala też na rozwiązywanie zadań tekstowych, które są w zasięgu możliwości ucznia, ale zapis rozwiązania jest bardziej skomplikowany niż uzyskanie właściwej odpowiedzi. Nauczyciel powinien zwracać szczególną uwagę na sytuację, w której uczeń zna odpowiedź, ale nie wie, jak zapisać rozwiązanie, bo wybrana przez niego metoda jest inna niż ta, którą zastosowałby dorośli. Zadaniem nauczyciela jest zachęcanie uczniów do stosowania różnych metod rozwiązania, pozwalanie na wykonywanie rysunków i dowolnych notatek oraz pobudzanie do samodzielnego myślenia. Można też pozwalać dzieciom rozwiązywać zadania metodą prób i błędów. Ważne jest, aby początkowo zaakceptować podaną przez dziecko błędną odpowiedź, a następnie zainspirować je do sprawdzenia poprawności.

Zadania tekstowe, które są przewidziane do rozwiązania i zapisania przy tym odpowiednich działań, w ćwiczeniach dla klasy 1 kończą się odpowiedzią zapisaną pisanymi literami (niebieskim kolorem), którą dzieci uzupełniają. Dzięki temu pierwszoklasiści, którym zapisanie odpowiedzi zajęłoby dużo czasu, przyzwyczajają się, że odpowiedź jest ważna (o czym często zapominają starsi uczniowie). W klasie 2 uczniowie uzupełniają większe fragmenty

odpowiedzi, a gdy nauczą się już sprawnie pisać, będą samodzielnie formułować i zapisywać odpowiedzi.

Należy pamiętać, że w nauczaniu matematyki niezwykle istotne jest kształtowanie wyobraźni geometrycznej. Uczniowie na ogół bardzo lubią geometrię. Wymaga ona odmiennej aktywności i dzięki temu często stwarza słabszym uczniom okazję do zrekompensowania niepowodzeń, a nawet osiągnięcia sukcesów. Dzieci powinny jak najczęściej poznawać własności figur geometrycznych, zwłaszcza czynnościowo: wycinając, mierząc, sklejając itp. W niektórych przypadkach możliwe jest wówczas odejście od statycznej geometrii i pokazanie niezmienności pewnych własności figur przy ich obracaniu, przesuwaniu, zmianie kształtów.

Ważnym elementem edukacji matematycznej jest rozwijanie umiejętności czytania tekstu ze zrozumieniem, odczytywanie informacji podanych w różnych sytuacjach (tabele, grafy, diagramy) oraz nauka porządkowania i interpretowania pozyskanych informacji. Należy uświadomić dzieciom fakt, że matematyka to nie tylko rachunki, ale także wnioskowanie, czytanie ze zrozumieniem i porządkowanie informacji.

W podręczniku dla klasy 1 teksty do czytania przez nauczyciela oraz polecenia zostały zapisane wyraźnie mniejszą czcionką. Zadania, w których dodatkowe informacje czytać będzie dzieciom nauczyciel, są odpowiednio oznaczone. Teksty zapisane większą czcionką są przeznaczone do czytania przez dzieci. (Jedyny wyjątek od tej reguły stanowią tytuły bloków problemowych) i składają się tylko z tych liter, które (zgodnie z rozkładem materiału) zostały wprowadzone na zajęciach z zakresu edukacji polonistycznej. Wyjątkami od tej reguły są strony rozpoczynające kolejne kręgi tematyczne oraz pojedyncze słowa typu: *razem, zadanie*, czy skróty typu: *zł* (złoty), *gr* (groszy).

Wyprawka została tak skonstruowana, że dzieci muszą dokonać wyboru odpowiednich jej elementów lub ich liczby. Dzięki temu mają szansę nauczyć się otwartości w myśleniu i uświadamiają sobie prawo do wyboru własnego sposobu rozwiązania zadania (byle był on prawidłowy).

Koncepcja edukacji plastycznej

Materiały do nauczania plastyki w serii *Lokomotywa* pomagają kształcić umiejętności w zakresie percepcji, ekspresji i recepcji sztuki. Dzieci poznają architekturę, malarstwo i rzeźbę. Ważne jest wyzwolenie radości płynącej z działań twórczych, dlatego nauczycielowi proponuje się wiele różnorodnych technik i pomysłów na prace plastyczne dla uczniów.

Edukacja plastyczna w serii *Lokomotywa* została oparta na trzech fundamentach: *Tworzymy, Podziwiamy* i *Prace plastyczne na różne okazje*. Dział *Tworzymy* stanowi swojego rodzaju kurs działań twórczych, połączony z poznawaniem podstawowych środków wyrazu plastycznego, takich jak: punkt, linia, kształt, barwa, i podstawowych technik plastycznych. Dział *Podziwiamy* służy przygotowaniu uczniów do odbioru sztuki. Dział *Prace plastyczne na różne okazje* poświęcony jest wykonywaniu różnych prac tematycznych (ozdób, laurek itp.). Dzięki temu układowi treści nauczyciel jest w stanie dostosować zajęcia z edukacji plastycznej do kalendarza roku szkolnego i możliwości zorganizowania wycieczek do muzeum, skansenu, pracowni artysty, galerii itp.

Należy zwrócić uwagę, że pozostałe publikacje serii *Lokomotywa*, dzięki starannemu doborowi ilustracji i przemyślanej szacie graficznej, również kształtują zmysł plastyczny dzieci.

Koncepcja edukacji muzycznej

Edukacja muzyczna w serii *Lokomotywa* koncentruje się na zabawach z piosenką, rytmem i melodią oraz na muzykowaniu. Dzieci aktywnie słuchają różnych utworów muzycznych, uczą się określać cechy muzyki, samodzielnie improwizują i odtwarzają proste utwory, a także poznają podstawowe elementy muzyki i znaki notacji muzycznej. Ponadto uczą się śpiewać oraz poznają podstawowe kroki i figury taneczne wybranych tańców (w klasach 2 i 3). Nauczyciel przy realizacji treści muzycznych może korzystać z nagrań umieszczonych na płycie CD dołączonej do pakietu nauczycielskiego.

Koncepcja edukacji informatycznej

Materiały do edukacji informatycznej w serii *Lokomotywa* zostały przygotowane z myślą o wykształceniu w dzieciach odwagi i kreatywności podczas pracy z komputerem. Duży nacisk jest położony na samodzielność w znajdowaniu rozwiązań. Dzieci zdobywają wiedzę, umiejętności motoryczne i kształcą odruchy konieczne do prawidłowego rozwijania kompetencji komputerowych na dalszych etapach nauczania.

Dla każdej klasy przygotowano program online, który pozwala na zdobycie umiejętności komputerowych. Ponadto w programie zamieszczono przykłady pozwalające ćwiczyć pisanie na klawiaturze wszystkimi palcami (co jest szczególnie ważne w pierwszych latach nauki, by wytworzyć właściwe nawyki, które pomogą doprowadzić do pisania bezwzrokowego). Uczniowie będą się także uczyć elementów programowania, edycji tekstu i obsługi programów graficznych.

Koncepcja zajęć z wychowania fizycznego

Wychowanie fizyczne oznacza przede wszystkim kształtowanie sprawności fizycznej dzieci. Słowo „wychowanie” wskazuje również na aspekt wychowawczy: wpajanie dzieciom ducha sportowej rywalizacji, zasad fair play i reguł współdziałania – na przykład podczas gier zespołowych. Ważne są: pozytywna motywacja do zajęć fizycznych, uwzględnianie predyspozycji uczniów i proponowanie ćwiczeń zgodnych z ich możliwościami.

W ramach codziennych zajęć z uczniami z zakresu wszystkich edukacji proponuje się częste przerwy na zabawy ruchowe, które stanowią część czasu przeznaczanego na zajęcia wychowania fizycznego. Istotne jest planowanie działań ukierunkowanych na:

- kształtowanie orientacji przestrzennej;
- doskonalenie koordynacji receptorowo-ruchowej;
- rozwijanie cech motorycznych, czyli zwinności, szybkości, siły, gibkości i wytrzymałości;
- wdrażanie do prawidłowych postaw ciała – w staniu, siadzie i leżeniu;
- budowanie świadomości związków ruchu i relaksu dla profilaktyki zdrowotnej;
- rozwijanie umiejętności współdziałania w zespole, małej grupie, diadzie.

Nauczyciel samodzielnie dobiera różnorodne ćwiczenia i aktywności w zależności od możliwości dzieci i warunków lokalowych, w których odbywają się zajęcia, oraz dostępnego sprzętu sportowego. Wśród zalecanych procedur realizacji celów wychowania fizycznego warto wymienić na przykład: zabawy i gry integracyjne, ćwiczenia porządkowo-dyscyplinujące, zabawy terenowe i podwórkowe (z przyborami i bez nich); ćwiczenia bieżne i skoczne, rzuty do celów, ćwiczenia doskonalące podania i chwyt, opowieści ruchowe, zabawy rozwijające inwencję i ruchową ekspresję twórczą, elementy metody ruchu rozwijającego W. Sherborne, zabawy naśladowcze, rytmizacje ruchu, metodę C. Orffa.

MATERIAŁ NAUCZANIA I REALIZACJA PODSTAWY PROGRAMOWEJ

KLASA 1

Treści i komentarze	Podstawa programowa
Edukacja polonistyczna, przyrodnicza i społeczna	
Gdzie będziemy się uczyć i bawić?	
Jaka jest nasza szkoła? Poznajemy bohaterów naszej książki. Co będziemy robić w szkole? Obowiązki dyżurnego. Czy warto umieć czytać? 3) Co nam będzie potrzebne w szkole?	I.1.1; 1.2; 1.3; 2.2; 2.4; 3.3; III.1.1; 1.3; 1.5; IV.2.1; 2.4; 2.9; 2.10
Jacy jesteście? O o, A a, I i, E e	
Z wizytą w klasie pani Magdy. Co to jest sylaba? Jak poznaję świat? Każdy z nas jest inny. Co nas rozwesela, a co smuci? Z czego składa się zestaw komputerowy?	I.1.1; 1.2; 1.3; 2.2; 2.4; 3.1; 3.3; 5.1; 6.3; III.1.1; 1.2; 2.3
Bezpieczni na ulicy. U u, Ó ó	
Co się dzieje na ulicy? Kierowcy i piesi. Jak poruszam się po ulicach? Na dwóch kółkach. Gdy coś groźnego się wydarzy...	I.1.1; 1.2; 1.3; 2.2; 3.2; 3.3; 5.1; 6.3; III.1.4; IV.2.2; 2.5; 2.9; 2.10
Kto należy do rodziny? M m, T t	
Jaka jest moja rodzina? Gdzie pracuje mama? Kim są moi rodzice? Role i obowiązki członków rodziny.	I.1.1; 1.2; 1.3; 2.2; 3.2; 3.3; 4.1; 4.5; 5.1; 5.2; III.1.1; 1.5; 2.7; IV.2.1
Jaki może być dom? D d, L l	
W jakich domach mieszkają ludzie? Jaki jest mój dom? Jak zbudować dom? Jak dbać o bezpieczeństwo w domu? Jakie są ulubione zabawki dzieci?	I.1.1; 1.2; 1.3; 2.2; 3.1; 3.2; 3.4; 4.1; 4.5; 5.1; 5.2; III.1.1; IV.2.5
Jak opiekować się zwierzętami? K k, Y y	
Zwierzęta wokół nas. Kiedy zwierzęta są szczęśliwe? Co lubią zwierzęta? Kuzyni kota domowego.	I.1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.2; 2.3; 2.8; 3.2; 3.3; 3.6; 4.1; 4.5; 4.8; 5.1; 5.2; IV.1.1; 1.3; 1.5
Skąd się bierze jedzenie? S s, J j	
Co przynosi ze sobą jesień? Gdzie szukać witamin? Warzywa i owoce. Co jadamy, co nam smakuje? Co zrobić, aby jeść smacznie, zdrowo, kolorowo?	I.1.1; 1.2; 1.3; 1.4; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 2.6; 3.1; 3.2; 3.3; 3.4; 3.6; 4.1; 4.5; 5.1; 5.2; IV.1.1; 2.4; 2.6,7
Gdzie jest woda? W w, R r	
Gdzie jest woda w mieszkaniu? Czy woda jest zawsze taka sama? Kto potrzebuje wody? Życie w akwarium.	I.1.1; 1.2; 1.3; 2.2; 3.2; 3.3; 4.1; 4.5; 4.8; 5.1; 5.2; IV.1. 2, 3, 5
Jakie są jesienne szaty? P p, B b	
Jak zmienia się przyroda jesienią? Prognoza pogody dla Polski. Kiedy przyda się parasol? Buty na jesienne wędrowki.	I.1.1; 1.2; 1.3; 2.2; 2.3; 3.2; 4.1; 4.5; 5.1; 5.7; IV.1.6; 2.8; 2.10, 2.11; 3.2

Jak dbać o zdrowie? C c, G g	
Co robić, aby nie chorować? Sposób na zdrowie. Dlaczego turyści chodzą po górach? Góry, górale i góralki.	I.1.1; 1.2; 1.3; 2.3; 3.2; 4.1; 4.5; 5.1,2; III.1.9; 2.2; IV.2.6, 8, 11; 3.1, 2
Nadchodzą święta. Komu mogę pomóc? A a, E e	
Na kogo przed Świętami czekają dzieci? Przygotowania do Świąt. Komu mogę pomóc? Prezenty dla zwierząt. Co będziemy robić w Wigilię?	I.1.1; 1.2; 1.3; 2.2; 2.3; 2.7; 2.8; 3.1; 3.2; 3.3; 4.1; 4.5; 5.1; 5.2; III.1.1; 1.2; 1.4; 1.9; 2.5; IV.1.1; 1.5; 1.7
Jak upływa czas? Z z, N n	
Co nam przynosi Nowy Rok? Pory roku i nazwy miesięcy. Jaką muzykę grają zegary? Kiedy nadchodzi noc... Dni tygodnia. Jak mijają nam dni?	I.1.1; 1.2; 1.3; 2.2; 2.3; 2.8; 3.1; 3.2; 3.3; 4.1; 4.5; 5.1; 5.2; III.1.1; 1.2; 2.6; IV.1.6; 2.4
Kto lubi zimę? F f, Ł ł	
Czy bałwanek lubi zimę? Co zobaczymy na zimowym spacerze? Co wiemy o fokach? Kto mieszka w zimowej krainie?	I 1.1; 1.3; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1; 4.1; 4.5; 5.1; 5.6
Jak bawimy się na śniegu? H h, Ch ch	
Jakie znamy zabawy i sporty zimowe? Jak zimą bawić się bezpiecznie? Nie tylko psy bywają groźne. Co robimy w czasie ferii? Zabawa w rymy.	I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1; 3.2; 4.1; 5.1; 5.6; III 1.1; 1.3
Jak spędzamy wolny czas? Sz sz, Cz cz	
Co możemy robić w wolnym czasie? Z wizytą w filharmonii. Nasze zainteresowania. Jak gimnastykujemy umysł?	I 1.1; 1.3; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 3.2; 3.3; 4.1; 4.8; 5.1; 5.6; 6.2
Jak bawić się słowami? Ż ż, Rz rz	
Bohaterowie wierszy pana Brzechwy. Kto mieszkał nad rzeczką opodal krzaczka? Żabie żarty. Kram z zagadkami. Czy <i>może</i> i <i>morze</i> znaczą to samo?	I 1.1; 1.2; 1.3; 2.1; 2.2; 2.4; 2.8; 3.1; 3.2; 3.3; 4.1; 4.4; 5.1; 5.6; IV 1.1; 1.3
Skąd wiemy, że już wiosna? Ni ni, Ń ń	
Jak zmienia się pogoda wiosną? Jak wygląda wiosenne niebo? Co nam daje Słońce? Jak z chmury powstaje deszcz?	I 1.1; 1.2; 1.3; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1; 3.2; 4.1; 5.1; IV 1.6; 2.8; 2.11; 3.6
Kogo cieszy wiosna? Ci ci, Ć ć, Si si, Ś ś	
Skąd wiemy, że nadeszła wiosna? Jak wygląda praca w gospodarstwie? Jakie są zwyczaje sikorek? Co lubią ślimaki?	I 1.1; 1.2; 1.3; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 3.2; 3.3; 4.1; 4.4; 5.1; 5.6; IV 1.1; 1.6
Wiosenne święta	
Jakie są zwyczaje wielkanocne? Jak można udekorować wielkanocny stół?	I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 4.1; 4.4; III 1.1; 1.9; 2.5
Czego rośliny potrzebują do życia? Zi zi, Ż ż	
Cebulki, nasiona, sadzonki – jak dbać o rośliny? Od źródła do morza. Życie nad wodą.	I 1.1; 1.3; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 3.2; 4.1; 4.4; 4.9; 5.1; 5.6; IV 1.2; 2.11
Jakie są nasze symbole narodowe? Dz dz	
Godło narodowe, flaga Polski i polski hymn. Najstynniejszy polski dzwon. Co zobaczymy, płynąc Wisłą?	I 1.1; 1.3; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 3.2; 4.1; 4.8; 4.9; 5.1 III 2.2; 2.3

Wędrówki po Polsce Dzi dzi, Dź dź	
Co można znaleźć na mapie Polski? Najważniejsze miasto w Polsce – Warszawa. Co można zobaczyć w Krakowie, a co – w Gdańsku?	II 1.1; 1.3; 2.1; 2.2; 2.4; 3.1; 3.2; 4.1; 4.5; 4.8; 5.1; 6.2 III 1.1; IV 3.2; 3.4
Kim jestem, kim będę? Dż dż	
Kto ty jesteś? Polak mały. Co to znaczy „rosnąć jak na drożdżach”? Jakie zawody uprawiają dorośli? Dlaczego wybierają różne zawody?	II 1.1; 1.3; 2.1; 2.2; 2.4; 2.6; 3.1; 3.2; 4.1; 4.5; 5.1; 5.2; 6.2 IV 2.1
Czy znamy już wszystkie litery? Q q, V v, X x	
Czy znamy już wszystkie litery? Jak zapisujemy samogłoski, a jak – spółgłoski? Kiedy potrzebny jest alfabet? Litery Q q, V v, X x – goście w polskim alfabecie.	II 1.1; 1.2; 1.3; 2.2; 2.4; 3.1; 3.2; 4.1; 4.5; 4.6; 5.1; 5.6; 6.2
Sąsiedzi bliscy i dalecy	
Sąsiedzi Polski. Jaki powinien być dobry sąsiad? Unia Europejska – wspólnota państw. Co warto zobaczyć w Europie? Nazwy kontynentów.	II 1.1; 1.3; 2.1; 2.2; 2.4; 3.1; 3.2; 4.1; 4.5; 5.1; 5.2; 5.6; III 1.8; IV 3.3
Czy nareszcie mamy lato?	
Co kryje letnia łąka? Jakie barwy zobaczymy latem?	II 1.1; 1.3; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 3.2; 4.1; 4.4; 4.5; 5.1; 5.6; IV 1.1; 1.2; 1.4; 1.7
Wkrótce wakacje	
Gdzie można spędzać wakacje? O czym trzeba pamiętać na wakacjach? Jak podróżujemy? Co może lokomotywa?	II 1.1; 1.3; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 3.2; 4.1; 4.4; 4.5; 5.1; 5.6
Edukacja matematyczna	
Orientacja przestrzenna	
Wzajemne położenie obiektów. Lewa i prawa. Pion, poziom, skos. Obiekty widziane z bliska, z daleka, z góry. Porównywanie.	II 1.1; 1.2; 1.3
Przeliczanie	
Przeliczanie w zakresie 10. Przeliczanie w zakresie 20. Liczymy w zakresie 50. Liczymy powyżej 50. Klasyfikacja obiektów.	II 2.1; 2.4
Liczby od 0 do 10	
Rozpoznawanie liczb. Liczby porządkowe. Cyfra 0. Rozpoznawanie monet i banknotów. Czytanie i pisanie liczb.	II 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 6.3
Figury geometryczne	
Koła. Prostokąty, kwadraty i trójkąty. Figury z patyczków. Rytmy. Symetria.	II 5.1; 5.4; 6.1
Dodawanie w zakresie 10	
Suma liczb. Przemienność dodawania. Działania typu $5 + \dots = 7$.	II 3.1; 3.2
Odejmowanie w zakresie 10	
Wprowadzenie odejmowania. Różnica liczb.	II 3.1; 3.2
Mierzenie	
Jak można mierzyć długość? Jednostka 1 cm. Mierzenie długości. Litry. Ważenie. Jednostka 1 kg.	II 5.2; 6.7
Dodawanie i odejmowanie w zakresie 10	
Dodawanie i odejmowanie. Obliczenia pieniężne. Związek dodawania i odejmowania. O 1 więcej, o 2 mniej.	II 3.1; 3.2; 4.1; 6.3
Liczby od 1 do 20. Dodawanie i odejmowanie w zakresie 20	
Rozpoznawanie liczb od 1 do 20. Działania typu: $12 + 5 = \dots$, $19 - 5 = \dots$. Rozkłady liczb. Dodawanie w zakresie 20. Odejmowanie w zakresie 20.	II 3.1; 3.2; 4.1

Liczby od 1 do 100. Proste dodawanie i odejmowanie	
Rozpoznawanie liczb od 1 do 100. Proste obliczenia pieniężne. Proste dodawanie i odejmowanie (liczby jednocyfrowej bez przekraczania progu oraz wielokrotności dziesiątki).	II 3.1; 3.2; 3.4; 4.1; 6.3
Kalendarz i czas	
Pory dnia. Zegar elektroniczny. Zegar wskazówkowy. Dni tygodnia. Miesiące.	II 6.4
Trenowanie umysłu	
Szyfry. Kodowanie. Szachy. Zagadki.	II 6.8
Edukacja plastyczna	
1. Tworzenie projektu szkoły.	V 2.1
2. Projektowanie własnych piktogramów.	V 2.1
3. Jak narysować punkt? Czytanie obrazu Paula Signaca.	V 1. 1a; 1.1b; 2.1; 2.2
4. Owoce z plamek i kulek. Tworzenie kompozycji za pomocą punktów.	V 1. 1a; 2.1; 2.4
5. W jaki sposób z punktów tworzymy kształty? Wyróżnianie elementów z tła – ćwiczenie bystrego oka.	V 1. 1a; 1.1b; 2.1
6. Tworzymy własne gwiazdozbiory.	V 1. 1a; 1.1b; 1.2; 2.6
7. Wzory i desenie z linii. Tworzenie własnych kompozycji.	V 1.2; 2.1
8. Nasze portrety. Rysowanie postaci.	V 1. 1a; 1.1d 2.1
9. Barwne kompozycje z plam. Dekalkomania – pieczętki z ziemniaka, plasteliny i liści.	V 1. 1a; 2.2.; 2.5
10. Z wizytą w skansenie. Poznawanie kultury dawnej wsi.	V 3.1
11. Lepimy garnki. Wykonywanie naczyń metodą wałeczkową.	V 2.4; 2.6; 3.1
12. Tradycyjne stroje ludowe.	V 2.3; 3.1
13. Renifer – pomocnik Świętego Mikołaja. Wycinanka z papieru.	V 2.1; 2.3; 2.6
14. Nasza choinka. Ozdabianie tekturowych rolek.	V 2.3; 2.6 VI 2.1; 2.2 a
15. Święteczna girlanda. Tworzenie ozdobnych elementów do kompozycji zbiorowej (wycinanie, ozdabianie, klejenie, mocowanie, nawlekanie).	V 2.3; 2.6 VI 2.1; 2.2 a
16. Kształty na płaszczyźnie. Tworzenie kompozycji z figur geometrycznych.	V 1.1a; 1.1b; 2.3; 2.6
17. Kształty przestrzenne – bryła.	V 1. 1a; 1.1b; 2.3; 2.4
18. Kompozycje przestrzenne. Tworzenie obiektów z różnych materiałów przez ich oklejanie, łączenie, mocowanie.	V 2.3; 2.4
19. Laurka na Dzień Babci i Dzień Dziadka. Ozdobna wyklejanka – kompozycja na płaszczyźnie z wykorzystaniem materiałów zdobniczych.	V 2.3; 2.7 VI 2.1; 2.2 a
20. Przestrzeń w obrazie. Analiza obrazu Pietera Bruegla <i>Spis ludności w Betlejem</i> .	V 1. 1a; 1.1b; 2.1; 2.2
21. Martwa natura. Próba oddania zasad perspektywy.	V 1. 1a; 1.1b; 2.3; 2.6
22. W pracowni malarza. Zapoznanie z narzędziami malarskimi.	V 3.1
23. Jak powstają rzeźby? Pracownia rzeźbiarza. Wykonywanie rzeźb w plastelinie, glinie, masie solnej.	V 2.4; 3.1
24. Jajko – ozdoba na Wielkanoc.	V 2.3 VI 2.1; 2.2a
25. W muzeum sztuki. Dzieła sztuki dawnej i nowoczesnej.	V 3.1; 3.3
26. Rozpoznawanie przeznaczenia budynków.	V 3.1
27. Pierwszy krok w świat barw – nazywanie barw podstawowych. Tworzenie monochromatycznej wycinanki	V 1.1a; 1.1c; 2.2; 2.3
28. Królestwo w barwach podstawowych. Kompozycja w trzech kolorach (wycinanie, wypełnianie kolorami, komponowanie na płaszczyźnie).	V 1.1c; 2.2; 2.3
29. Kolory pochodne. Barwy tęczy. Mieszanie barw podstawowych, omówienie zjawiska tęczy.	V 1.1c; 2.2; 2.3

30. Wszystkie barwy świata. Projektowanie bajkowego ogrodu w tęczowym królestwie.	V 1.1c; 2.2; 2.3
31. Poduszczyk – prezent na Dzień Matki. Łączenie papieru za pomocą zszywacza, wypychanie, klejenie, ozdabianie.	V 2.3; 2.7 VI 2.1; 2.2a
32. Moje wakacyjne marzenia. Tworzenie pejzażu techniką dowolną.	V 2.1;2.2;2.3
Edukacja muzyczna	
1. Chodźmy na wycieczkę – nauka <i>Piosenki o słońcu</i> .	VIII 1.2; 1.3; 2.1; 2.2; 2.4
2. Co będziemy robić w szkole? – nauka piosenki <i>Kochamy cię, nasza szkoła</i> .	VIII 1.2; 1.3; 2.1; 2.2; 2.4
3. Pora na muzykowanie. Nauka piosenki i zabawa ruchowa.	VIII 1.2; 1.3; 2.1; 2.2; 2.4; 3.2; 3.5
4. Co słyszą wokół nas? Dźwięki i muzyka w najbliższym otoczeniu.	VIII 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 1.7; 2.2; 2.3; 2.4
5. Na czym możemy grać? Instrumenty z najbliższego otoczenia.	VIII 1.1; 1.2; 1.3; 2.3; 2.4; 4.1; 4.3; 4.5; 5.2
6. Budujemy instrumenty. Zabawy rytmiczne z wykorzystaniem zrobionych przez siebie instrumentów.	VIII 4.1; 4.2; 4.4; 5.2
7. Głosy zwierząt. Rozpoznawanie głosów zwierząt i ćwiczenia rytmiczne.	VII 1.1; 1.2; 4.1; 4.2; 5.2
8. Naśladujemy zwierzęta. Zabawy muzyczno-rytmiczne.	VIII 1.1; 1.2; 1.3; 2.3; 2.4; 4.1; 4.3; 4.4; 4.5; 5.2
9. Gramy na instrumentach perkusyjnych. Przypomnienie sposobu gry na instrumentach perkusyjnych.	VIII 1.1; 2.1; 2.2; 2.4; 4.1; 4.2; 5.2
10. Gramy na instrumentach perkusyjnych. Granie na instrumentach perkusyjnych z wykorzystaniem prostych partytur.	VIII 1.1; 2.1; 2.2; 2.4; 4.1; 4.2; 5.2
11. Maszerujemy z orkiestrą wojskową. Wprowadzenie taktu. Akcent metryczny w rytmie marsza.	VIII 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 1.6; 2.1; 2.2; 3.2; 3.5; 4.1; 5.2
12. Gramy w rytmie na cztery. Takt na cztery. Nauka piosenki <i>Przyjedź do nas Mikołaju</i> .	VIII 1.2; 1.3; 2.2; 2.4; 4.1; 4.2; 4.5
13. Gramy w rytmie na dwa. Poznanie taktu na dwa. Zabawy z piosenką <i>Przyjedź do nas, Mikołaju</i> .	VIII 1.2; 1.3; 2.1; 2.4; 3.1; 3.5; 4.1; 4.2; 4.5; 5.2
14. Piosenka na święta w rytmie na dwa. Dźwięk dłuższy i krótszy. Nauka piosenki <i>Nie miały aniołki</i> .	VIII 1.2; 1.3; 2.1; 2.4; 3.1; 3.5; 4.1; 4.2; 4.5; 5.2
15. Głośno, cicho. Zegarowa muzyka. Wprowadzenie oznaczeń dynamiki – <i>piano</i> , <i>forte</i> . Zabawa z piosenką <i>Zegary</i> .	VIII 1.2; 1.3; 1.4; 2.1; 2.4; 3.1; 3.5; 4.1; 4.2; 4.5; 5.2
16. Co mieszka w takcie? Coraz głośniej, coraz ciszej. Nauka <i>Piosenki dla babci</i> .	VIII 1.2; 1.3; 1.4; 2.1; 2.4; 3.1; 3.5; 4.1; 4.2; 4.5; 5.2
17. Co mieszka w takcie? Wartości rytmiczne w takcie.	VIII 1.2; 1.3; 1.4; 2.1; 2.4; 3.1; 3.5; 4.1; 4.2; 4.5; 5.2
18. Jak muzycy zapisują rytm? Wprowadzenie zapisu nutowego. Improwizacja ruchowa do fragmentu <i>Zimy</i> A. Vivaldiego.	VIII 1.2; 1.3; 1.7; 2.1; 2.4; 3.1; 3.5; 4.1; 4.2; 4.5; 5.1; 5.2
19. Jak muzycy zapisują rytm? Wprowadzenie zapisu nutowego (cd.). Układanie i odtwarzanie rytmów.	VIII 1.2; 1.3; 1.4; 2.1; 2.4; 3.1; 4.1; 4.2; 4.5; 5.1; 5.2
20. Odczytujemy i zapisujemy rytmy. Puzon i inne instrumenty dęte.	VIII 1.2; 1.3; 1.6; 1.7; 2.1; 2.2; 2.4; 3.1; 3.3; 3.5; 4.1; 4.2; 5.2
21. Wizyta w operze – głosy ludzkie, bas i sopran.	VIII 1.2; 1.3; 1.4; 1.5; 1.6; 1.7; 3.1; 4.1; 4.2; 5.1; 5.2
22. Muzyczne pytania i odpowiedzi – duety klasowe. Nauka piosenki <i>Z jajkiem i zajcem</i> .	VIII 1.2; 1.3; 1.4; 1.5; 1.6; 1.7; 2.1; 2.2; 2.3; 4.1; 4.2; 5.1; 5.2
23. Muzyka ilustracyjna. Ilustracje muzyczne i zabawy ruchowe.	VIII 1.5; 1.6; 1.7; 3.1; 3.5; 5.1
24. Gramy z nut. Odtwarzanie rytmów na instrumentach perkusyjnych.	VIII 1.1; 1.3; 1.4; 4.1; 4.2

25. Dźwięk wyższy i niższy. Nauka piosenki <i>Przyszła do nas Pani Wiosna</i> .	VIII 1.2; 1.2; 1.3; 1.4; 1.5; 1.6; 1.7; 2.2; 2.4; 2.5; 3.1; 3.5; 4.6
26. Rozpoznawanie dźwięków wyższych i niższych. Instrumenty strunowe.	VIII 1.2; 1.3; 1.4; 1.7; 2. 2; 2.4; 3.1; 4.2; 5.2
27. Dźwięki i rytmy. Instrumentacja utworu J. Straussa. Poznanie piosenki <i>Nasze polskie A B C</i> . Dźwięki <i>sol</i> i <i>mi</i> .	VIII 1.2; 1.3; 1.4; 1.5; 1.6; 1.7; 3.1; 4.1; 4.2; 5.1; 5.2
28. Śpiewanki z <i>mi</i> i <i>sol</i> . Rozpoznawanie i śpiewanie melodii. Układ marszowy do utworu J. Straussa.	VIII 1.2; 1.3; 1.4; 1.5; 1.6; 1.7; 3.1; 4.1; 4.2; 5.1; 5.2
29. Piosenka dla mamy. Nauka piosenki <i>Bukiet</i> . Przygotowanie uroczystości z okazji Dnia Matki.	VIII 1.7; 2.2; 2.4; 2.5; 3.1; 3.5; 4.2
30. Jak muzycy zapisują melodię? Nauka piosenki <i>Nasza Lokomotywa</i> .	VIII 1.2; 1.3; 2.2; 2.4; 3.1; 3.5; 4.5; 5.1
31. Dźwięki <i>mi</i> i <i>sol</i> na pięciolinii.	VIII 1.2; 1.3; 2.2; 2.4; 4.2; 5.2
32. Co już umiemy? Powtórzenie wiadomości muzycznych.	VIII 1.2; 1.3; 1.5; 1.7; 1.4; 2.2; 2.4; 4.1; 4.2; 5.2
33. Festiwal piosenek. Ulubione muzyczne zabawy i piosenki.	VIII 1.2; 1.4
Edukacja informatyczna	
1. Wizyta w pracowni komputerowej. Co wiemy o komputerach?	VII 5.2
2. Z czego składa się zestaw komputerowy? Uruchamianie komputera.	
3. Jakie mogą być komputery? Uruchamianie programów.	
4. Bezpieczna praca z komputerem.	VII 5.1; 5.2
5. Pojedyncze i podwójne kliknięcia myszą.	VII 3.1
6. Przeciąganie myszą. TUX Paint – wprowadzenie.	VII 3.1
7. Przeciąganie myszą. Strzałki na klawiaturze. Tux Paint – samolot.	VII 2.2; 2.3; 3.1
8. Pisanie na klawiaturze – o a i e u. Tux Paint – postać z owoców i warzyw.	VII 2.2; 2.3; 3.1
9. Tux Paint – zabawa pędzlem i domek.	VII 2.2; 2.3; 3.1
10. Wstęp do programowania – sekwencja kolorów. Tux Paint – świąteczne drzewko.	VII 1.3; 2.2; 2.3; 3.1
11. Tux Paint – magiczna abstrakcja.	VII 2.2; 2.3; 3.1
12. Pisanie na klawiaturze – m t d l.	VII 3.1
13. Tux Paint – miasto nocą.	VII 2.2; 2.3; 3.1
14. Wstęp do programowania – kolejność wydarzeń. Tux Paint – zimowy krajobraz.	VII 1.1; 2.2; 2.3; 3.1
15. Tux Paint – tworzenie wizytówki.	VII 2.2; 2.3; 3.1
16. Pisanie na klawiaturze – k y spacja.	VII 3.1
17. Wstęp do programowania - programowanie wizualne 1.	VII 1.2; 2.1
18. Tux Paint – zabawa figurami.	VII 2.2; 2.3; 3.1

19. Tux Paint – podpisujemy obrazki.	VII 2.2; 2.3; 3.1
20. Pisanie na klawiaturze – s j w r.	VII 3.1
21. Tux Paint – nad wodą.	VII 2.2; 2.3; 3.1
22. Tux Paint – zwiastuny wiosny.	VII 2.2; 2.3; 3.1
23. Pisanie na klawiaturze – p b c g.	VII 3.1
24. Tux Paint – kwiatowy ogród.	VII 2.2; 2.3; 3.1
25. Wstęp do programowania – programowanie wizualne 2.	VII 1.2; 2.1
26. Tux Paint – latający dywan.	VII 2.2; 2.3; 3.1
27. Pisanie na klawiaturze – z n f h.	VII 3.1
28. Tux Paint – kim zostanę w przyszłości.	VII 2.2; 2.3; 3.1
29. Tux Paint – laurka dla mamy.	VII 2.2; 2.3; 3.1
30. Wstęp do programowania – programowanie wizualne 3.	VII 1.2; 2.1
31. Pisanie na klawiaturze – powtórka.	VII 3.1
32. Tux Paint – zegar.	VII 2.2; 2.3; 3.1
33. Tux Paint – wakacyjne podróże.	VII 2.2; 2.3; 3.1

KLASA 2

Treści i komentarze	Podstawa programowa
Edukacja polonistyczna, przyrodnicza i społeczna	
Minęły wakacje	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.8, 5.1
1) Pierwszy dzień w szkole. Litery wielkie i małe. Pisownia imion i nazwisk.	
2) Jak spędziliśmy wakacje? Wielka litera w pisowni nazw geograficznych	
3) Pamiętajmy o bezpieczeństwie. Litera a głoska. Dwuznaki	III 1.1, 1.5
4) Dokąd powoli odchodzi lato? Samogłoski i spółgłoski	IV 1.3, 1.6, 2.5, 2.9, 2.10, 3.2,
O czym trzeba pamiętać?	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.4, 2.5, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 4.5, 4.8, 5.1, 5.2, 5.6
1) Co to znaczy być klasą? Podział wyrazów na sylaby. Samogłoski w sylabach	
2) Mój plan zajęć. Skróty. Zmiękczenia	
3) Jak być dobrym kolegą? Cechy osób. Przenoszenie wyrazów	III 1.1, 1.2, 1.3, 1.4
4) Czy warto być grzecznym? Formułowanie prośby. Zwroty grzecznościowe	IV 2.4
Czego potrzebują uczniowie?	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.6, 3.1, 3.2, 3.4, 4.1, 4.4, 4.5, 4.6, 5.1, 5.2, 5.4, 6.1, 6.3
1) W moim tornistrze. Nazwy rzeczy, osób i zwierząt – rzeczowniki	
2) Szkoła dawniej i dziś. Wyrazy z trudnościami ortograficznymi	
3) Porządek alfabetyczny. Kolejność alfabetyczna wyrazów	III 1.1, 1.7, 2.6
4) Czy porządek ułatwia życie? Wyrazy oznaczające czynności – czasowniki	IV 2.4
	VI 1.1, 1.2, 1.4, 3.1, 3.2
Jak dbać o przyrodę?	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.6, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.4, 4.5, 5.2, 5.6, 6.1, 6.3
1) Kto tworzy śmieci? Analizowanie tabeli	
2) Sposób na śmieci. Przygotowanie inscenizacji	
3) Jak dbać o środowisko? Zdania oznajmujące, rozkazujące i pytające	IV 1.7, 1.8, 2.4

<p>Po co są książki?</p> <p>1) Jakie są rodzaje książek? Pisownia tytułów książek. Cudzysłów</p> <p>2) Dlaczego ludzie czytają? Wyrazy z ó wymiennym na o</p> <p>3) Z wizytą w bibliotece. Alfabetyczna kolejność nazwisk</p> <p>4) Książki dawniej i dziś. Gdzie szukać informacji o książce?</p>	<p>I 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 4.5, 4.6, 4.8</p> <p>V 2.1</p> <p>VIII 2.2</p>
<p>Jak powstają książki?</p> <p>1) Od autora do czytelnika. Rymujące się wyrazy</p> <p>2) Autorzy znanych książek. Rodzina wyrazów</p> <p>3) Jak zostać autorem? Formułowanie pytań</p>	<p>I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.6, 3.1, 3.2, 3.4, 3.7, 4.1, 4.3, 4.4, 4.5, 4.8, 5.7</p>
<p>Jak wygląda jesień?</p> <p>1) Co zobaczymy na jesiennej wycieczce? Nazwy drzew. Wyrazy z rz</p> <p>2) Jakie barwy ma jesienny las? Wyrazy określające cechy – przymiotniki</p> <p>3) Leśne skarby. Struktura opowiadania</p> <p>4) Jak zwierzęta przygotowują się do zimy? Zwyczaje zwierząt. Nazwy ptaków</p>	<p>I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.1, 3.2, 3.5, 4.4, 4.6, 5.4, 5.5, 5.6</p> <p>IV 1.1, 1.2, 1.3, 1.6, 2.11, 3.1, 3.6</p>
<p>Jesienne przysmaki</p> <p>1) W jesiennym sadzie. Nazwy drzew i owoców. Następstwo czasowe</p> <p>2) Które części warzyw zjemy? Jadalne części roślin. Przecinek przy wylczeniu</p>	<p>I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.5, 4.4, 4.5, 5.4, 5.6</p> <p>III 1.1, 1.10</p> <p>IV 1.2, 1.2, 1.5, 2.4, 2.6, 2.7, 2.10</p> <p>VI 1.1, 1.4, 3.2</p> <p>VIII 1.2, 2.2</p>
<p>Listopadowe święto</p>	<p>I 1.4, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2</p> <p>III 2.2, 2.3</p> <p>V 2.3</p> <p>VIII 2.2, 2.3, 2.5</p>
<p>Gdzie mieszkamy?</p> <p>1) Moje województwo, moja miejscowość. Wyrazy z rz wymiennym na r</p> <p>2) Z czego słynie nasza miejscowość? Tworzenie krótkich informacji</p> <p>3) Jaki jest mój adres? Elementy adresu. Wielka litera w nazwach miejscowości i ulic</p> <p>4) Od nadawcy do adresata. Droga listu od nadawcy do adresata</p>	<p>I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.3, 4.4, 4.5, 4.8, 5.6, 5.7, 6.2, 6.3</p> <p>III 1.1, 1.5, 1.7, 1.9, 1.10, 2.1, 2.5, 2.6</p> <p>IV 1.1, 1.7, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4</p> <p>V 1.1, 2.1, 2.3</p> <p>VI 1.1</p>
<p>Czym zajmują się ludzie?</p> <p>1) Zawody spotykane na co dzień. Końcówki -arz, -erz w nazwach osób</p> <p>2) Zawody dawniej i dziś. Rzemieślnicy i ich warsztaty</p> <p>3) Kim będę, gdy dorosnę? Nazwy zawodów – podsumowanie</p>	<p>I 1.1, 1.3, 2.3, 2.4, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 5.7</p> <p>IV 2.1</p> <p>V 2.3</p> <p>VIII 3.1</p>
<p>Co kryje przeszłość?</p> <p>1) Jak się kiedyś żyło? Słowa z dawnych czasów</p> <p>2) Jak powstała nasza ojczyzna – opowiadamy legendę. Wyrazy z ó wymiennym na o, a i e</p>	<p>I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 6.2</p> <p>III 1.1, 1.7, 2.1, 2.2</p>
<p>Jaka jest stolica Polski?</p> <p>1) Co warto zobaczyć w Warszawie? Wielka litera w pisowni nazw instytucji</p> <p>2) O czym opowiadają warszawskie legendy? Wyrazy z h</p>	<p>I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.5, 3.1, 3.2, 3.4, 4.1, 4.4, 4.5, 4.8, 5.6, 6.2</p> <p>III.1.1, 1.4, 1.7, 2.1</p> <p>IV 3.1, 3.2, 3.3, 3.4</p>

Świąteczny grudzień 1) Jak rozpoznać Świętego Mikołaja? Cechy przedmiotów. Zdania opisujące 2) Co może być prezentem? Struktura listu. Wielkie litery w listach 3) Jak możemy świętować w naszej klasie? Planowanie inscenizacji 4) Zapraszamy na przedstawienie. Ważne informacje w zaproszeniu 5) Przygotowania do świąt. Wyrazy z <i>ę</i> oraz <i>en</i> 6) Jaka choinka jest najpiękniejsza? Zamiana liczby pojedynczej na mnogą 7) Jak świętujemy w domu? Świąteczne tradycje 8) Czego życzymy w świąteczny czas? Formułowanie życzeń. Wyrazy z <i>ch</i>	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 2.6, 2.7, 2.8, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.7, 5.1, 5.4, 5.6, 5.7, 6.1 III 1.1, 1.9, 1.10, 2.5, 2.6 V 2.1, 2.3, 2.6, 2.7 VI 1.1, 2.2 VIII 1.7, 2.2, 2.3, 3.2
Co przynosi Nowy Rok? 1) Do czego służy kalendarz? Odczytywanie informacji z kalendarza. Nazwy miesięcy 2) O czym opowiada noworoczna baśń? Plan wydarzeń 3) Co może czas? Powiedzenia o czasie	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.1, 2.8, 3.1, 3.4, 4.1 II 6.4
Kiedy pada śnieg... 1) Co można zrobić ze śniegu? Na co trzeba uważać zimą? 2) Tajemnice śnieżnej gwiazdki. Wyrazy z <i>z</i> wymiennym na <i>g</i> 3) Ciemno, zimno – jak sobie radzimy? Jak było dawniej, a jak jest dzisiaj?	I 1.1, 1.3, 2.3, 2.4, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 5.7 II 6.5 IV 1.6, 2.5 V 2.1, 2.2 VI 2.1 VIII 3.1
Za siedmioma górami, za siedmioma rzekami... 1) Jaka jest moja ulubiona bajka? Znane postaci i rekwizyty z baśni i bajek 2) Układamy i opowiadamy bajki. Słowny zapis liczb porządkowych	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.4, 2.5, 3.1, 3.3, 3.5, 4.1, 4.7, 4.8 V.1.1, 2.1, 2.8 VIII 1.7, 2.3
Jak się bawić w teatrze? 1) Jak wygląda teatr? Bogacenie słownictwa. Wyrazy bliskoznaczne 2) Jaki może być teatr? Pisownia tytułów spektakli teatralnych 3) Gdy idziemy do teatru... Odczytywanie informacji z plakatów i planu widowni 4) Kto pracuje w teatrze? Końcówka <i>-uje</i> w czasownikach	I 1.1, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.8, 5.5, 6.1 IV 2.1 V 2.3 VI 2.2a
Gdzie słyszeć muzykę? 1) Posłuchajmy mistrza – Fryderyka Szopena. Nazwy tańców polskich 2) Co może być muzyką? Wyrazy dźwiękonaśladowcze	I 1.1, 1.3, 1.4, 2.3, 2.4, 2.6, 2.8, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 4.8, 5.7 V 2.1 VIII 1.1-7
Po co istnieją muzea? 1) Jakie muzea możemy zwiedzać? Tworzenie wyrażeń z przymiotników i rzeczowników 2) Jak zwiedzać muzeum? Rozwijanie zdań pojedynczych 3) Jak czytać obrazy? Tworzenie zdań pytających	I 1.1, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.8, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 5.2, 5.3, 5.6 V 3.1, 3.2, 3.3
Co kryje nasz organizm? 1) Jak zbudowany jest człowiek? Nazwy i funkcje narządów człowieka 2) Obserwuję swój organizm. Porównywanie informacji odczytanych z tabel 3) Jak udzielać pierwszej pomocy? Numery alarmowe. Formułowanie zwięzłych informacji	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 2.7, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 4.9, 6.2, 6.3 III 1.10 IV 1.6, 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 2.11
Dbamy o zdrowie 1) Co służy zdrowiu? Do czego potrzebne są witaminy? 2) Nie tylko witaminy. Przygotowanie inscenizacji 3) Jak dbać o zęby? Dlaczego trzeba myć zęby? 4) Idziemy do lekarza. Opowiadanie na podstawie historyjki obrazkowej	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.6, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 4.5, 4.9, 6.3 III 1.10 IV 2.1, 2.4, 2.5, 2.6, 2.7 V 2.3, 2.6 IX 1.3

Wiosenne święta	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 3.1, 3.3, 4.1, 4.3 III 1.9, 2.5 V 2.3
Kto potrzebuje słońca? 1) Czy słońce wędruje po niebie? Nazwy pór dnia. Obrót Ziemi wokół własnej osi 2) Światło i ciepło potrzebne do życia. Pory roku. Ruch Ziemi po orbicie wokół Słońca 3) Słońce najbliższą gwiazdą. Kiedy wyrazy Słońce i Ziemia zapisujemy wielką literą? 4) Co słyszc w kosmosie? Pisownia nazw gwiazd i planet	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.2, 2.5, 3.1, 3.2, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.8, 5.2, 5.4, 5.7, 6.1 III 2.7 IV 1.1, 1.4, 1.6, 3.1, 3.3, 3.6, 3.7
Co potrafi powietrze? 1) Gdzie jest powietrze? Eksperymentujemy. Wyrazy z rz po spółgłoskach t, p 2) Jak pracuje powietrze? Wyrazy z rz po spółgłoskach k, ch 3) Kiedy wiatr jest niebezpieczny? Wyrazy ze spółgłoskami miękkimi 4) Jak rozróżniamy siłę wiatru? Stopniowanie przymiotników. Pisownia wyrazów typu <i>większy, krótszy</i>	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 2.8, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.5, 4.8, 5.4, 5.5, 6.2, 6.3 IV 1.4, 1.6, 2.11, 3.3, 3.6 V 2.1, 2.2, 2.6
Ile wody jest na świecie? 1) Gdzie zbiera się woda? Zdrobnienia wyrazów 2) Jak woda krąży w przyrodzie? Odczytywanie informacji ze schematów 3) Oszczędzajmy wodę. Wyrazy z ż	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.4, 4.5, 5.1, 6.2, 6.3 IV 1.2, 1.4, 1.6, 2.11, 3.2
Jakie skarby kryje Ziemia? 1) Jakie mamy bogactwa naturalne? Do czego ludzie wykorzystują bogactwa naturalne? 2) Węgiel - podziemny skarb. Jak powstał węgiel? Pisownia <i>nie</i> z czasownikami 3) Sól - podziemny skarb. Legenda o świętej Kindze. Wyrazy z ó wymiennym i niewymiennym 4) Poszukiwacze skarbów – archeolodzy. Wyrazy o przeciwstawnym znaczeniu. Pisownia <i>nie</i> z przymiotnikami	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 4.5, 5.1, 5.4, 5.5, 5.6, 6.1, 6.2, 6.3 III 1.7, 2.1, 2.5, 2.6 IV 1.1, 1.2, 1.6, 2.1, 2.14, 2.15, 3.1, 3.2, 3.5 V 1.1, 1.4, 1.6, 2.1, 2.6, 3.1, 3.2, 3.5
Majowe święta	I 1.4, 2.3, 2.6 III 2.2, 2.3
Jak maluje maj? 1) Zielone łąki i pola. Nazwy roślin i ich barwy 2) Co może wyrosnąć z ziarenka? Pisownia wyrazów z utratą dźwięczności 3) Sad w majowej szacie. Od kwiatu do owocu. Pisownia rz po spółgłoskach b, d, g, j, w 4) Jakie kwiaty rosną w ogrodach? Nazwy kwiatów. Zdrobnienia 5) Na rodzinnej majówce. Wyrazy z końcówką <i>-ówka</i>	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.4, 4.6, 5.3, 5.5, 6.1 IV 1.1, 1.5, 1.6, 2.1, 2.8, 2.11 VI 1.1, 2.1 VIII 1.2, 2.2, 3.5
W rodzinie 1) Prawa i obowiązki członków rodziny. Zdania rozkazujące 2) Życzenia dla mamy i taty. Formułowanie życzeń 3) Czy mamy w rodzinie optymistę? Bogacenie słownictwa 4) Nasze emocje. Kiedy warto się wstydzić? Wyrazy z h	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6, 2.7, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.6, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.9, 5.1, 5.2, 5.5, 5.7 III 1.1, 1.3, 1.2, 1.4, 1.10 V 2.1, 2.3, 2.7 VI 1.1, 1.4 VIII 2.2

Królewski gród – Kraków	
1) Co warto zobaczyć w Krakowie? Wyszukiwanie informacji w tekście	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.3, 2.4, 3.6, 4.1, 4.2, 4.8, 4.9, 5.4, 5.6, 5.7
2) Jak powstał Kraków? Bogacenie słownictwa. Wyrazy archaiczne	III 2.1, 2.6, 2.7
3) Jak wyglądał smok wawelski? Układanie zdań opisujących	IV 2.1, 3.1, 3.2, 3.3
4) W rytmie krakowiaka. Ludowy strój krakowski. Nazwy miast i ich mieszkańców	VIII 1.1, 1.2, 1.7, 3.7
Wkrótce wakacje	
1) Jak można spędzić wakacje? Co można robić podczas wakacji? Jak zorganizować podchody?	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.8, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 4.5, 4.8, 4.9, 5.1, 5.5, 5.6, 6.1, 6.2, 6.3
2) Jak podróżujemy? Środki transportu. Znaki informacyjne	III 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.6, 1.9
3) Za granicą, czyli gdzie? Nazwy państw i narodowości	IV 2.2, 2.5, 2.8, 2.9, 2.10, 2.11, 3.1, 3.2, 3.3, 3.6
4) Jak bezpiecznie spędzić wakacje?	
Edukacja matematyczna	
Orientacja przestrzenna	
1) Wzajemne położenie obiektów	II 1.1
2) Lewa i prawa	
3) Na prawo ode mnie, z prawej strony na obrazku	
4) Strony świata: północ, południe, wschód, zachód	
5) Widok z góry. Plan miasta	
Liczby od 0 do 10	
1) Liczby od 0 do 10. Porównywanie liczb	II 2.1; 2.2; 2.4; 3.1; 3.2; 4.1
2) Klasyfikacja obiektów. Przeliczanie w zakresie 10	
3) Dodawanie liczb. Przemienność dodawania	
4) Rozkłady liczb	
5) Odejmowanie liczb	
6) Dodawanie i odejmowanie w zakresie 10. Związek dodawania i odejmowania	
Liczby od 1 do 100	
1) Rozpoznawanie liczb od 1 do 100	II 2.1; 2.2; 2.3; 2.4
2) Cyfra a liczba. Liczby dwucyfrowe	
3) Liczby parzyste i nieparzyste	
4) Porównywanie liczb	
Dodawanie i odejmowanie w zakresie 100	
1) Proste obliczenia pieniężne	II 3.1; 3.2; 3.4; 4.1
2) Proste dodawanie i odejmowanie, część 1 Działania typu: $12 + 5 = \dots$, $19 - 5 = \dots$ Działania typu: $24 + 3 = \dots$, $36 + 2 = \dots$ oraz $46 + 4 = \dots$ Działania typu: $27 - 5 = \dots$, $38 - 3 = \dots$ oraz $40 - 7 = \dots$	
3) Proste dodawanie i odejmowanie, część 2 Działania typu: $30 + 40 = \dots$, $50 + 20 = \dots$ Działania typu: $50 - 20 = \dots$, $70 - 40 = \dots$ Działania typu: $36 + 10 = \dots$, $47 - 10 = \dots$ Działania typu: $56 + 20 = \dots$, $48 + 30 = \dots$ Działania typu: $42 - 20 = \dots$, $76 - 30 = \dots$	
4) Dodawanie w zakresie 20 (z przekraczaniem progu)	
5) Dodawanie w zakresie 30	
6) Działania typu: $26 + 7 = \dots$, $37 + 4 = \dots$	
7) Odejmowanie w zakresie 20 (z przekraczaniem progu)	
8) Działania typu: $23 - 7 = \dots$, $56 - 9 = \dots$	

Kalendarz i czas	
1) Miesiące w roku 2) Ile dni mają miesiące? 3) Zapisujemy daty 4) Znaki rzymskie 5) Odczytywanie godzin na zegarze 6) Godziny i minuty	II 6.4
Figury geometryczne	
1) Zabawy geometryczne 2) Kwadraty, prostokąty, trójkąty i koła 3) Wielokąty 4) Zabawy z wielokątami	II 5.1; 5.4; 6.1; 6.9
Mnożenie	
1) Wprowadzenie mnożenia 2) Mnożenie przez 2 i 3 3) Przemienność mnożenia 4) Tabliczka mnożenia przez 1, 2 i 3 5) Mnożenie przez 5 i 4 6) Tabliczka mnożenia przez 1, 2, 3, 4 i 5 7) Mnożenie przez 6 i 7. Ćwiczenia w mnożeniu	II 3.3; 4.1
Dzielenie	
1) Wprowadzenie dzielenia. Dzielenie przez podział 2) Dzielenie przez podział (cd.) 3) Dzielenie przez mieszczanie 4) Związek mnożenia i dzielenia. Ćwiczenia w dzieleniu	II 3.3; 4.1
Mierzenie długości i masy	
1) Mierzenie długości 2) Długość odcinka. Obwód wielokąta 3) Co to jest milimetr? 4) Centymetry i milimetry. Co to są wymiary? 5) Jednostka 1 metr 6) Metry i centymetry. Mierzenie różnych wymiarów 7) Ile to kilogramów? 8) Jednostka 1 dekagram	II 5.2; 5.3; 6.7
Cztery działania na liczbach	
1) Dodawanie i odejmowanie w zakresie 20 2) Dodawanie i odejmowanie w zakresie 100 (bez przekraczania progu) 3) Dodawanie i odejmowanie liczby jednocyfrowej (z przekraczaniem progu) 4) Mnożenie i dzielenie 5) Złote i grosze 6) Zadania rachunkowe i tekstowe 7) Zadania nietypowe	II 3.1; 3.2; 3.3; 3.4; 4.1; 6.3; 6.6
Liczby trzycyfrowe	
1) Rozpoznawanie i zapisywanie liczb od 1 do 1000 2) Liczby porządkowe w zakresie 1000	II 2.1, 2.2, 2.3, 2.4; 3.2, 3.4
Edukacja plastyczna	
[Uwaga. Szarym fontem zaznaczono treści dodatkowe realizowane w wypadku pracy z pozadotacyjnym zeszytem ćwiczeń <i>Lokomotywa 2. Plastyka.</i>]	
1. Wprowadzenie pojęcia <i>pejzaż</i> . Przygotowanie tła do pejzażu morskiego.	V 1.1a; 1.1b; 1.1c; 2.1; 2.2; 2.3; 2.6; 3.1,3.2
2. Pejzaż morski. Kontynuowanie pracy plastycznej – rysowanie pastelami, składanie papieru, klejenie.	V 2.1; 2.2; 2.3; 2.6; 3.2

3. Pejzaż górski. Tworzenie kolażu.	V 2.1; 2.2; 2.3; 2.6
4. Wyobraźmy sobie, co może być dalej. Rysowanie pastelami dalszej części pejzażu do wklejonego zdjęcia, widokówki.	V 1. 1a; 1.1b; 2.1
5–6. Panorama własnej miejscowości. Spacer po najbliższej okolicy – obserwowanie panoramy. Malowanie panoramy własnej miejscowości.	V 1.2; 2.2
7. Barwy podstawowe i pochodne. Nazywanie barw, uzyskiwanie bogatej gamy barw przez mieszanie kolorów.	V 1.1c; 2.2
8. Tęczowa ulica. Malowanie farbą plakatową.	V 1.1c; 2.1; 2.2; 2.6
9. Które kolory są ciepłe, a które zimne? Poszukiwanie barw na obrazach, wypełnianie wzoru kolorami ciepłymi lub zimnymi.	V 1.1a, 1.1b, 1.1c; 2.3; 2.6
10. Pejzaż w kolorach ciepłych lub zimnych. Poszukiwanie barw na pejzażach, wypełnianie wzoru kolorami zimnymi.	V 1.1a, 1.1b, 1.1c; 2.2; 2.6
11. Zabytki architektury. Ustalenie znaczenia wyrazu <i>zabytek</i> , wędrowka szlakami zabytków Polski.	V 3.1; 3.3
12. But Świętego Mikołaja. Ozdabianie szablonu, zszywanie elementów.	V 2.3, VI 2.1; 2.2a
13. Choinka. Wykonanie kartki świątecznej z gotowych elementów.	V 2.3; VI 2.1; 2.2a
14. Aniołek. Składanie papieru, łączenie różnych materiałów na płaszczyźnie (kolaż).	V 2.3 VI 2.1; 2.2a
15–16. Nocny pejzaż miejski. Rysowanie pastelami, malowanie tuszem, wydrapywanka.	V 2.1; 2.2; 2.6; 3.1,3.2 VI 2.1; 2.2a
17. Malujemy kwiaty. Malowanie farbami plakatowymi martwej natury z kwiatami.	V 1.1a, 1.1b, 1.1c; 2.2; 2.6; 3.1,3.2, 3.3
18-19. Witraże – obrazy ze szkła. Poznanie pracy witrażysty, etapów powstawania witraży. Tworzymy witraż. Wykonanie witraża przy wykorzystaniu gotowych elementów.	V 3.1; 3.3
20. Odtwarzamy kolorystykę kompozycji. <i>Martwa natura z magnolią</i> Henriego Matisse’a.	V 1.1a, 1.1b, 1.1c; 2.2; 2.3; 2.6; 3.1,3.2, 3.3
21. Zestawianie kształtów i kolorów. Tworzenie martwej natury.	V 1.1b, 1.1c, 2.2; 2.3; 2.6;
22. Co nas wyróżnia? Dopasowywanie tytułów i autorów do obrazów, rysowanie pastelami portretu z atrybutem.	V 1.1b, 1.1c,1.1d; 2.2; 2.6; 3.1; 3.2
23. Jak widzimy samych siebie? Malowanie autoportretu.	V 1.1b, 1.1c,1.1d; 2.2; 3.1; 3.2
24. Palma wielkanocna – symbol Niedzieli Palmowej. Ozdabianie szablonu bibułowymi kwiatkami.	V 2.3 VI 2.1; 2.2a
25. Kurczaczek. Wykonanie ozdoby wielkanocnej z wykorzystaniem gotowych elementów.	V 2.3 VI 2.1; 2.2a
26. Czym zajmuje się architekt? Poznanie pracy architekta, odczytywanie projektów – planów domów.	V 3.1; 3.3
27. Urządzamy dom. Zaznaczanie na planie wybranych elementów.	V2.1; 2.6
28. Portret naszych bliskich. Wykonanie portretu ze zdjęcia.	V 2.3, 2.7 VI 2.1; 2.2a
29. Jak pięknie może wyglądać ogród? Poznanie elementów ogrodu i sposobów jego projektowania.	V 1.1a, 1.1b; 2.1; VI 2.4
30–31. Mój własny ogród. Składanie papieru, wykonanie modelu domu, projektowanie ogrodu z wykorzystaniem materiałów papierowych, pasteli, plasteliny.	V 2.1; 2.3 VI 2.1; 2.2a

32. Malowany walc. Malowanie farbami ilustracji do wystuchanego utworu Piotra Czajkowskiego <i>Walc kwiatów</i> . lub Jak wyglądają Rupaki? Rysowanie pastelami do fragmentu wiersza Danuty Wawiłow <i>Rupaki</i> .	V 2.2 2.8
Zajęcia dodatkowe. Wakacyjne marzenia. Wykonanie pracy plastycznej techniką kolażu.	
Edukacja muzyczna [Uwaga. Szarym fontem zaznaczono treści dodatkowe realizowane w wypadku pracy z pozadotacyjnym zeszytem ćwiczeń <i>Lokomotywa 2. Muzyka</i> .]	
1. Kiedy potrzebna jest muzyka? Przypomnienie instrumentów perkusyjnych. Nauka piosenki <i>Zagram dzieciom</i> . Układanie rytmu piosenki.	VIII 1.1; 1.2; 1.3; 1.4; 3.1; 3.2; 3.5; 5.2
2. Wokół nas wszystko gra. Poznanie piosenki <i>Podajmy sobie ręce</i> . Rozpoznawanie dźwięków z otoczenia.	VIII 1.1; 1.2; 1.3; 1.3; 2.2; 2.4; 3.1; 3.5; 4.1; 4.2
3. Muzyka naśladuje przyrodę. Co potrafią instrumenty?	VIII 1.1; 1.2; 1.3; 1.4; 1.5; 1.7; 2.2; 2.4; 3.1; 3.5; 4.1
4. Muzyczne znaki. Przypomnienie poznanych wartości rytmicznych i innych muzycznych znaków. Nauka piosenki <i>Walczyk o książkę</i> .	VIII 1.2; 1.3; 1.6; 2.2; 2.4; 3.2; 3.5; 5.2
5. Co potrafi muzyka? Gramy na dzwoneczkach.	VIII 1.1; 1.4; 1.5; 1.6; 1.7; 2.2; 2.4; 3.2; 4.6; 5.2
6. Śpiewamy dla nauczycieli. Nauka piosenki <i>Słowa naszej Pani</i> . Klucz wiolinowy. Nuty na polach i liniach.	VIII 1.6; 2.2; 2.3; 2.4; 5.2; 5.3
7. Jesienne rytmy i melodie. Dzwonki i gama C-Dur. Nauka piosenki <i>Owocowy blues</i> .	VIII 1.4; 2.2; 2.4; 3.2; 4.6; 4.7; 5.3
8. Owocowe koncerty. Powtórzenie piosenki <i>Owocowy blues</i> . Dźwięki <i>g</i> i <i>e</i> na dzwoneczkach – nuty na liniach.	VIII 1.1; 1.4; 2.2; 2.4; 3.2; 3.3; 4.6; 4.7; 5.3
9. Muzyka patriotyczna. Nauka piosenki <i>Przybyli ułani</i> . Dźwięki <i>a</i> i <i>f</i> na dzwoneczkach – nuty na polach.	VIII 1.5; 1.6; 1.7; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 3.1; 4.7; 5.3
10. Deszczowa muzyka. Nauka <i>Deszczowej piosenki</i> . Akompaniament na kiju deszczowym.	VIII 1.1; 1.4; 1.7; 2.1; 2.2; 2.4; 3.5; 4.2; 4.3; 4.4;
11. Gramy w gazetowej orkiestrze. <i>Piosenka Trzy kurki – śpiewanie i gra na dzwoneczkach</i> . Dźwięki <i>c</i> (dolne) i <i>d</i> na dzwoneczkach – nuty na liniach.	VIII 1.3; 1.4; 1.7; 2.2; 2.4; 3.5; 3.6; 4.1; 4.2; 4.7; 5.3
12. Dźwięk Mikołajowych sań. Dzwonki i janczary. Nauka piosenki <i>Dzwonki Mikołaja</i> .	VIII 1.1; 2.2; 2.4; 4.2; 4.3; 4.4;
13. Gramy synkopę. Świąteczne śpiewanie i granie. Nauka piosenki <i>Srebrne kolczyki</i> .	VIII 1.2; 1.2; 1.6; 2.1; 2.2; 2.4; 4.2
14. Świąteczne granie i śpiewanie. Pastorałka <i>Kaczka pstra</i> – śpiewanie i gra na dzwoneczkach. Dudy – instrument ludowy.	VIII 1.1; 1.6; 1.7; 2.2; 2.3; 2.4; 4.2; 4.7; 5.3
15. Jak pada śnieg? – zimowe improwizacje. Słuchanie muzyki poważnej. Nauka piosenki <i>Biały walczyk</i> .	VIII 1.2; 1.3; 1.5; 1.6. 1.7; 2.2; 2.4; 3.1. 3.5; 3.7; 4.2
16. Wprowadzenie półnuty. Improwizowanie akompaniamentu do piosenki <i>Biały walczyk</i> .	VIII 2.2; 2.4; 3.1; 3.2; 4.1; 4.2; 5.2
17. Wprowadzenie całej nuty. Zimowe śpiewanie dla babci i dziadka. Nauka piosenki <i>Kraina bajek</i> .	VIII 2.2; 2.4; 4.1; 4.2; 5.2
18. Gramy na dzwoneczkach wszystkie dźwięki gamy C-dur. Dźwięki <i>h</i> i <i>c</i> (górne) na dzwoneczkach – nuty na liniach. <i>Piosenka W murowanej piwnicy</i> – śpiewanie i gra na dzwoneczkach.	VIII 1.1; 1.4; 1.5; 1.7; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 5.3

19. Dzwonki i klawiatura fortepianu. Słuchamy mistrza – Fryderyk Chopin.	VIII 1.2; 1.3; 1.6; 1.7; 2.2; 2.4; 3.1; 3.2; 3.5
20. Takt na trzy. Walce i walczyki. Piosenka <i>Wlazł kotek</i> – śpiewanie i gra na dzwoneczkach.	VIII 1.2; 1.4; 1.5; 1.6; 1.7; 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 3.7; 4.7; 5.3
21. Na ludową nutę. Granie melodii na dzwoneczkach – <i>Zielony mosteczek</i> i <i>Pojedziemy na łów</i> .	VIII 1.2; 1.4; 1.7; 2.2; 2.3; 2.4; 4.7; 5.3
22. Solmizacyjne nazwy dźwięków. Nauka piosenki <i>Polka-fasolka</i> .	VIII 1.2; 1.4; 1.7; 2.2; 2.3; 2.4; 3.7; 4.7; 5.3
23. Hejnały. Trójdźwięki. Trąbka – instrument dęty.	VIII 1.2; 1.4; 1.7; 2.2; 2.3; 2.4; 3.7; 4.7; 5.3
24. Wodne improwizacje. Nauka piosenki <i>Płynie Wisła, płynie</i> . Wodny instrument.	VIII 1.1; 1.2; 1.4; 1.7; 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 3.5
25. Głos najlepszym instrumentem. Granie na dzwoneczkach melodii śpiewanki <i>Mam chusteczkę haftowaną</i> .	VIII 1.1; 1.4; 1.5; 1.7; 2.2; 2.3; 2.4; 3.4; 4.7; 5.3
26. Hymn Unii Europejskiej. Nauka piosenki <i>Na majówkę, na wędrowną</i> . Gitara.	VIII 1.1; 1.2; 1.4; 1.7; 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 4.5
27. Zapraszamy mamy do śpiewania. Nauka piosenki <i>Tango dla taty i mamy</i> .	VIII 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 4.1; 4.2; 4.5; 4.7; 5.3
28. Śpiewamy i gramy dla mam. Przygotowanie programu artystycznego. Melodia <i>Sto lat</i> na dzwoneczkach.	VIII 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 4.1; 4.2; 4.5; 4.7; 5.3
29. Wszystko po krakowsku – tańczymy krakowiaka. Synkopa w krakowiaku.	VIII 1.5; 1.6; 1.7; 2.2; 2.3; 2.4; 3.7; 4.1; 4.2; 5.3
30. Muzyka pobudza fantazję dzieci. Artystyczne inspiracje muzyką klasyczną.	VIII 1.2; 1.4; 1.5; 1.6; 1.7; 3.6; 4.2
31. Co już wiemy o muzyce? Co umiemy zagrać?	VIII 1.2; 1.4; 1.5; 1.6; 1.7; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 3.5; 3.7; 4.2; 4.6; 4.7; 5.3
32. Koncert piosenek drugoklasisty. Ulubione piosenki i zabawy uczniów.	VIII 1.2; 1.7; 2.1; 2.2; 2.4; 3.7
Edukacja informatyczna	
1. Komputery. Co już o nich wiemy?	VII 3.2; 5.1; 5.2
2. Uzupełnianie brakujących liter w wyrazach. Programowanie wizualne 1.	VII 1.2; 2.1
3. Edytor tekstu – wstawianie odstępów między wyrazami, cofanie i przywracanie czynności, wstawianie liter.	VII 2.2; 2.3; 3.2
4. Pisanie na klawiaturze – małe litery. Edytor tekstu – usuwanie niepotrzebnych liter i znaków.	VII 2.2; 3.2
5. Tux Paint – projekt okładki.	VII 2.2; 2.3; 3.1
6. Matematyka – liczby od 0 do 10. Programowanie wizualne 2.	VII 1.2; 2.1; 3.1
7. Pisanie na klawiaturze - powtórka. Edytor tekstu – przenoszenie do nowej linii, powrót do poprzedniej linii.	VII 2.2; 2.3; 3.2
8. Edytor tekstu – ustawianie kursora na początku i na końcu linii, trudne wyrazy do zapamiętania.	VII 2.2; 2.3; 3.2
9. Edytor tekstu – powiększanie czcionki, wyśrodkowywanie tekstu, wizytówka.	VII 2.2; 2.3; 3.2
10. Tux Paint – krajobrazy Polski.	VII 2.2; 2.3; 3.2

11. Programowanie wizualne 3.	VII 1.2; 2.1; 3.1
12. Edytor tekstu – zaznaczanie i zamiana liter, zaproszenie na jasełka.	VII 2.2; 2.3; 3.2
13. Edytor tekstu – lista prezentów świątecznych.	VII 2.2; 2.3; 3.2
14. Edytor tekstu – wyróżnianie fragmentów wyrazów – podkreślenie, pogrubienie, zmiana koloru, zakreślanie.	VII 2.2; 2.3; 3.2
15. Edytor tekstu – przemieszczanie kursora pomiędzy wyrazami, zaznaczanie całego wyrazu, pogrubianie, stosowanie kursywy.	VII 2.2; 2.3; 3.2
16. Edytor tekstu – adresy koleżanek i kolegów.	VII 2.2; 2.3; 3.2; 4.2
17. Scratch 1 - Pierwsze kroki w Scratch'u.	VII 1.2; 2.1
18. Scratch 2 - Rysowanie prostych kształtów.	VII 1.2; 2.1
19. Scratch 3 - Edycja i animacja duszka.	VII 1.2; 2.1
20. Tux Paint – afisz teatralny.	VII 2.2; 2.3; 3.2
21. Matematyka – dodawanie i odejmowanie w zakresie 100.	VII 3.1
22. Edytor tekstu – jałospis.	VII 2.2; 2.3; 3.2
23. Edytor tekstu – zaznaczanie, wyróżnianie i usuwanie całych linii.	VII 2.2; 2.3; 3.2
24. Edytor tekstu – zaznaczenie wielu linii, stosowanie kursywy, zmiana czcionki.	VII 2.2; 2.3; 3.2
25. Tux Paint – kartka świąteczna.	VII 2.2; 2.3; 3.2
26. Programowanie wizualne 4.	VII 1.2; 1.3; 2.1; 3.1
27. Edytor tekstu – kopiowanie, wycinanie i wklejanie wyrazów.	VII 2.2; 2.3; 3.2
28. Tux Paint i edytor tekstu – mogę być autorem.	VII 2.2; 2.3; 3.2
29. Matematyka – powtórka. Pisanie na klawiaturze - powtórka.	VII 3.1
30. Edytor tekstu – lista marzeń.	VII 2.2; 2.3; 3.2
31. Edytor tekstu – układanie zagadek.	VII 2.2; 2.3; 3.2
32. Tux Paint – mapa świata, największe państwa.	VII 2.2; 2.3; 3.2

KLASA 3

Treści i komentarze	Podstawa programowa
Edukacja polonistyczna, przyrodnicza i społeczna	
<p>Nareszcie w III klasie Rozpoczynamy nowy rok szkolny • Wielka litera w imionach, nazwiskach i nazwach miejscowości W drodze do szkoły – zasady bezpieczeństwa • Samogłoski, spółgłoski, podział wyrazów na sylaby Jakie są nasze wakacyjne wspomnienia? • Różne formy dzienników z podróży • Wielka litera w nazwach geograficznych</p>	I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 2.5; 3.1; 3.2; 3.3; 3.4; 4.1; 4.2; 4.5; 4.8; 5.1; III 1.1; 1.2; 1.8; IV 2.9; 2.10; 3.1; 3.2; V 2.1; VIII 2.1; 2.2; 2.4;
<p>Wśród koleżanek i kolegów Kiedy słowa mogą ranić? Po co nam przysłowia? • Zdania oznajmujące, pytające i rozkazujące • Przykłady rzeczowników Każdy z nas jest ważny i każdy jest wartościowy • Opowiadanie według planu wydarzeń (w postaci zdań oznajmujących) • Przykłady przymiotników Jak przyznać się do winy? • Przykłady czasowników</p>	I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 2.5; 3.1; 3.2; 3.3; 3.4; 3.5; 3.6; 4.1; 4.2; 4.5; 4.8; 4.9; 5.2; 5.3; 5.4; III 1.2; 1.2; 1.3; 1.4; V 2.1; 3.2; VIII 2.1; 2.2; 2.4;

<p>Jak się uczyć? Jak gospodarować swoim czasem? • Zdania pojedyncze i złożone • Pisownia nie z czasownikami Jak organizować sobie pracę? • Ważne zasady przy odrabianiu lekcji Gdzie możemy szukać informacji? • Porządek alfabetyczny • Skróty w tekstach informacyjnych Tajemnice pamięci. Sposoby na zapamiętanie • Zdania wykrzyknikowe • Wyrazy z h</p>	<p>I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 2.5; 3.1; 3.2; 3.3; 4.1; 4.2; 4.4; 4.5; 4.6; 4.8; 5.1; 5.2; 5.6; 6.1; 6.2;</p>
<p>Kiedy zbieramy plony? Jak powstaje chleb? • Wyrazy z utratą dźwięczności Baśniowa historia chleba • Opowiadanie baśni według planu wydarzeń (w postaci zdań pytających) Co uprawiają rolnicy? • Rośliny zbożowe, oleiste, okopowe i inne • Wyrazy z ó Zebrane plony – co dalej? • Urządzenia elektryczne • Wyrazy z zakończeniem - ów</p>	<p>I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 3.1; 3.2; 3.3; 4.1; 4.4; 4.5; 4.8; 4.9; 5.3; 6.2; IV 1.1; 1.2; 2.1; 2.6;</p>
<p>Badamy las Co nam daje las? • Jak wykorzystujemy dary lasu? Król i królowa polskich lasów • Przygotowanie do opisu Co się dzieje w lesie? • Warstwy lasu • Wyrazy z rz wymiennym na r Jacy są mieszkańcy lasu? Czym się żywią? • Klasyfikacja zwierząt • Łańcuchy pokarmowe Czy wszystkie węże są groźne • Jak uniknąć ukąszenia? Małe, ale ważne... Rola grzybów i rola mrówek • Etapy rozwoju mrówek • Wyrazy z rz po spółgłoskach Czym zajmują się leśnicy? • Układanie pytań do wywiadu Wędrówka po Parkach Narodowych • Jak chronimy przyrodę?</p>	<p>I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 2.6; 3.1; 3.2; 3.4; 4.1; 4.2; 4.4; 4.5; 4.8; 5.6; 6.2; IV 1.1; 1.2; 1.4; 1.6; 1.7; 2.1; 3.1; 3.2; VIII 2.1; 2.2; 2.4;</p>
<p>Jak poeci opisują jesień? Szukamy jesieni w przyrodzie i w wierszach • Tworzenie mapy myśli • Wyrazy z ż wymiennym na g Jaką barwę mają wiersze? • Nazywanie nastrojów • Sztuka recytacji • Jak zapisujemy kolory? Jak powstają wiersze? • Tworzenie rymów Układamy wiersze o jesieni • Kiedy wiersz jest biały?</p>	<p>I 1.1; 1.2; 1.3; 1.4; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 2.6; 3.1; 3.2; 3.3; 3.4; 4.1; 4.2; 4.5; 4.8; 5.7; IV 1.6; V 1.1.a,b,c; 2.1; 3.1; 3.2; VIII 2.1; 2.2; 2.4;</p>
<p>W czasach ksiąząt i królów Zanim powstało państwo polskie – co mówi legenda? • Opowiadanie legendy według planu (w postaci równoważników zdań) • Wyrazy z ż Kiedy zaczyna się historia Polski? • Struktura opisu. Opisywanie przedmiotów Poznań – miasto pamiętające czasy królów • Tworzenie rzeczowników od czasowników Polska na obrazach Jana Matejki • Wielka litera w pisowni tytułów obrazów</p>	<p>I 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.3; 2.4; 2.5; 3.2; 3.3; 3.5; 3.6; 4.1; 4.2; 4.8; 4.9; 5.4; III 1.3; 2.1; 2.4; 2.7;</p>
<p>Kiedy Polski nie było na mapie... Jak podzielono kiedyś Polskę? • Sławni Polacy z czasów rozbiorów Co ukrył Adam Mickiewicz w swoich wierszach? • Jak zmienia się nasz język? Jak Maria Skłodowska-Curie została noblistką? • Nazwy dziedzin wiedzy • Wyrazy z końcówką -ii Jak Polska odzyskała niepodległość? • Pisownia przymiotników utworzonych od nazw państw, miast, kontynentów Kiedy świat traci barwy... • Wielka litera w nazwach narodowości</p>	<p>I 1.1; 1.2; 1.3; 1.4; 1.5; 2.1; 2.3; 2.4; 3.2; 3.3; 3.4; 4.1; 4.3; 4.4; 4.8; 5.3; 5.6; 5.7; 6.2; III 2.2; 2.3; 2.7; VIII 2.1; 2.2; 2.4;</p>

<p>Jaka jest współczesna Polska? Krajobrazy Polski • Elementy krajobrazu Kto rządzi naszym krajem? • Pisownia nazw ulic, instytucji i regionów Zwyczajne w różnych regionach Polski • Nazwy regionów Polski • Nazwy polskich tańców narodowych Jaki jest nasz region? • Tworzenie mapy myśli związanych z regionem Kto rozślawia Polskę w świecie? • Alfabetyczna kolejność nazwisk Mistrzowie i zdobywcy • Wyrazy z zakończeniem -mistrz</p>	<p>I 1.1; 1.2; 1.3; 1.4; 1.5; 2.1; 2.2; 2.5; 3.2; 4.3; 4.6; 5.4; 5.6; III 1.1; 1.6; 1.7; 1.9; 2.2; 2.5; 2.7; IV 3.1; 3.2; 3.3; 3.5; VIII 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 3.5; 3.7;</p>
<p>Wkrótce święta Na kogo i na co czekamy? • Świąteczne zwyczaje w różnych regionach Polski Czego życzymy w świąteczny czas? • Redagowanie życzeń • Wyrazy z ch Przygotowania do świąt • Wyrazy z ę, en, ą, om Jak świętują Europejczycy? • Wyszukiwanie informacji w tabeli Jak wygląda świąteczne drzewko? • Formułowanie zdań rozwiniętych • Opis choinki Czekamy na Gwiazdkę • Pisownia ę, ą w zakończeniach czasowników</p>	<p>I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5 2.1; 2.2; 2.3; 3.1; 3.2; 3.3; 3.4; 3.6; 4.2; 4.3; 5.6; 6.2; III 1.1; 2.5; IV 1.6; 2.8; 3.6; VI 1.1; 2.1; 2.2a; VIII 2.1; 2.2; 2.4;</p>
<p>Na śniegu i mrozie Nowy rok – jak upływa czas? • Zapisywanie i czytanie dat Co można odczytać z kalendarza? • Od czego pochodzą polskie nazwy miesięcy? Urządzamy bal kanawałowy • Przygotowanie inscenizacji • Redagowanie notatki Zimno, zimniej, najzimniej – gdzie tak jest? • Elementy pogody Kogo szczypie mróz? • Zimowe zwyczaje zwierząt • Wyrazy z ó niewymiennym</p>	<p>I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 3.2; 3.3; 3.5; 4.1; 4.2; 4.3; 5.3; 5.4; 5.5; II 6.4; 6.5; III 1.1; 1.4; 1.7; 2.5; IV 1.1; 1.6; 2.8; 3.6; VI 1.1; 2.2 a, b; VIII 2.1; 2.2; 2.4;</p>
<p>Zamki i rycerze Z wizytą na zamku • Charakterystyczne elementy zamków Rycerskie obyczaje – turniejowe potyczki • Wyrazy wieloznaczne Czy damy i rycerze są wśród nas? • Wyrazy o przeciwnym znaczeniu • Pisownia przymiotników z nie</p>	<p>I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 3.2; 3.3; 3.5; 4.1; 4.2; 4.3; 4.4; 5.3; 5.4; 5.5; III 1.1; 1.2; 1.3; 1.4; 1.7; 2.1; 2.2;</p>
<p>Jakie prawdy kryją w baśni? Kogo i co możemy spotkać w baśniach? • Bohaterowie znanych baśni • Pisownia tytułów baśni, książek i spektakli Jacy są bohaterowie baśni? • Jak uniknąć powtórzeń, gdy o czymś opowiadamy? Jak pokonać smoka? – baśń o Waligórze i Wyrwidębie • Opowiadanie baśni na podstawie historyjki obrazkowej Jaka nauka płynie z baśni? • Cechy baśni Jak przygotować inscenizację baśni? • Ćwiczenia teatralne • Wyrazy z zakończeniem -ulec, -un, -unek i czasowniki z zakończeniem -uje</p>	<p>I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 2.5; 3.1; 3.2; 3.3; 3.4; 3.5; 4.1; 4.2; 4.4; 4.8; 6.1; 6.2; 6.3; V 2.1; 3.2;</p>

<p>Wsiadamy do wehikułu czasu Potrzeba matką wynalazków • Redagowanie opowiadania Jak zmieniają się przedmioty wokół nas? • Czasowniki w czasie przeszłym, teraźniejszym, przyszłym I ja mogę być wynalazcą... • Cechy wynalazcy • Wyrazy o podobnym znaczeniu</p>	I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1; 3.2; 3.5; 4.1; 4.2; 4.8; 4.9; 5.4; 5.6; 6.2; III 2.6; 2.7; V 2.1; 2.6; 3.2; VIII 4.4;
<p>Tajemnice kosmosu Co zobaczył Mikołaj Kopernik? • Co można zobaczyć na niebie? Różne oblicza księżyca • Pisownia nazw obiektów astronomicznych Wsiadamy do rakiety • Twórcze zabawy językowe</p>	I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 3.1; 3.2; 3.4; 3.5; 4.1; 4.2; 4.4; 4.5; 4.7; 4.8; III 2.6; 2.7;
<p>Na kolorowym ekranie Chodźmy do kina! • Jaki może być film? Jaki program w telewizji jest najlepszy? • Wybieramy programy telewizyjne Co reklamuje reklama? • Krytyczny odbiór reklamy</p>	I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1; 3.2; 4.1; 4.4; 4.5; 5.2; 5.3; 5.4; 5.6; III 2.6; IV 2.12; 2.14; 2.15; V 2.1; 3.2;
<p>Co słyszeć w radiu? Jak radio rozwija wyobraźnię? • Wyrazy dźwiękonaśladowcze Audycja z ptasiego radia • Ćwiczenia dykcyjne • Znaki interpunkcyjne Jak zostać dziennikarzem radiowym? • Układanie pytań • Odczytywanie liczb w tekstach informacyjnych</p>	I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 2.6; 3.1; 3.2; 3.6; 4.1; 4.4; 4.5; 4.7; 5.2; 5.3; 5.4; 5.6; III 2.6; IV 2.12; 2.14; 2.15; VIII 1.5; 1.6; 1.7;
<p>Jak komputery zmieniają świat? Komu jest potrzebny komputer? • Wyszukiwanie informacji w internecie Komputerowy savoir-vivre • Poprawność językowa w komunikacji elektronicznej Jak nie dać się zdominować komputerom? • Gospodarowanie czasem wolnym Dzieci w sieci • Jak bezpiecznie korzystać z internetu?</p>	I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 3.1; 3.2; 4.1; 4.4; 4.5; 4.7; 5.2; 5.3; 5.4; 5.6; III 2.6; IV 2.12; 2.13; 2.14; 2.15; VII 4; 5;
<p>Człowiek wobec sił natury Jaką moc mają żywioły? • Korzyści i zagrożenia związane z żywiołami Kiedy woda bywa groźna? • Komponowanie opowiadania Niebezpieczne powietrze i ogień • Numery telefonów ratunkowych Dla kogo i dlaczego jest Święto Ziemi? • Konstruowanie zawiadomienia</p>	I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 3.1; 3.2; 3.4; 4.1; 4.2; 4.3; 4.9; 5.2; 5.3; 5.4; IV 1.1; 1.2; 1.4; 1.6; 1.7; 2.1; 2.2; 2.5; 2.10; 2.11;

<p>Natura i ekologia Co interesuje ekologa? • Czynniki oddziałujące na życie roślin i zwierząt Czy owady są potrzebne? • Budowa owada Jak się toczy życie w jeziorze? • Prowadzenie obserwacji • Etapy rozwoju żaby • Budowa ryby Co się dzieje na łące? • Nazwy zwierząt i roślin Budowa rośliny zielnej • Jadalne i niejadalne części roślin Co jest sprzymierzeńcem, a co szkodnikiem w ogrodzie? • Wyszukiwanie rzeczowników, przymiotników i czasowników w rodzinach wyrazów Co możemy podziwiać w ogrodzie? • Opisywanie kwiatów</p>	I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 3.1; 3.2; 3.4; 4.1; 4.2; 4.3; 5.2; 5.3; 5.4; IV 1.1; 1.2; 1.4; 1.6; 1.7; 1.8; 2.1; 2.5;
<p>Zdrowy tryb życia Jaka jest recepta na zdrowie? • Co służy zdrowiu? Jedzenie – trudna sztuka • Korzystanie z piramidy zdrowia Jaki sport uprawiam, jaki lubię? • Nazwy dyscyplin sportowych</p>	I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 3.1; 3.2; III 1.1; 1.3; IV 2.4; 2.6; 2.7;
<p>Rodzinne radości i smutki Ja i moi bliscy • Stopnie pokrewieństwa Jak w rodzinie dzielić obowiązki? • Poszukiwania analogii do znanej baśni Bywają trudne chwile • Jak sobie radzić ze smutkiem? Jak się zachować w kontaktach z nieznanymi? • Niebezpieczne sytuacje Co potrafią zwierzęta? • Rola psów • Budowa ssaka Szanujmy prawa zwierząt! • Jak nie należy traktować zwierząt?</p>	I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1; 3.2; 3.4; 5.3; 5.6; 6.1; 6.2; III 1.1; 1.2; 1.3; 1.4; 1.5; IV 1.1; 1.4; 1.5; 2.3; 2.5; VI 1.1; 2.1; 2.2 c; VIII 2.1; 2.2; 2.4;
<p>Jestem Europejczykiem i obywatelem świata Europa i kraje Unii Europejskiej • Nazwy państw w różnych formach Zwiedzamy stolice europejskich • Do czego służy przewodnik po mieście? Poznajemy inne kontynenty • Nazwy mieszkańców kontynentów i nazwy mieszkańców miast</p>	I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 3.1; 3.2; 4.4; 4.8; III 1.8; 1.9; IV 3.2; 3.4; VIII 2.2; 2.5;
<p>Jacy jesteście? Co się mieści w mojej głowie? • Powiedzenia i przysłowia Prezentuję moje hobby • Przygotowanie prezentacji Gdy dorosnę to... • Nazwy zawodów</p>	I. 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 2.5; 3.1; 3.2; 3.3; 4.1; 4.2; 4.5; 4.6; 4.8; 5.1; 5.2; 6.3; IV 2.1;
<p>Wakacje tuż, tuż Zanim wyruszymy w podróż • Dlaczego warto podróżować? Bezpiecznie na górskim szlaku • Jak dbać o bezpieczeństwo w czasie wakacji?</p>	I. 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 2.5; 3.1; 3.2; 3.3; 4.1; 4.2; 4.5; 4.6; 4.8; IV 2.5; 2.8; 2.10; VIII 2.2;
<p>Co już wiemy?</p>	I 1.1; 1.2; 1.3; 1.5; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1; 3.2; 4.1; 4.4; 4.6; 4.8; 5.1; 5.2; 5.3; 6.3.

Edukacja matematyczna	
Liczby wielocyfrowe	
Liczby w zakresie 1000 Oś liczbowa Zapisywanie liczb Cyfry i liczby Porównywanie liczb Liczby parzyste i nieparzyste	II 2.1-4; 6.9;
Dodawanie i odejmowanie w zakresie 100	
Proste dodawanie i odejmowanie Dodawanie i odejmowanie liczby jednocyfrowej bez przekraczania progu O ile więcej, o ile mniej Dodawanie w zakresie 20 z przekraczaniem progu Odejmowanie w zakresie 20 z przekraczaniem progu Dodawanie i odejmowanie w zakresie 20 Dodawanie i odejmowanie liczby jednocyfrowej z przekraczaniem progu Zadania tekstowe	II 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 3.2; 4.1; 6.3;
Mnożenie i dzielenie	
Jak mnożymy? Mnożenie przez 1, 2, 3 i 10 Mnożenie przez 4 i 5 Mnożenie przez 2, 3, 4, 5, 6 i 7 Mnożenie przez 8 i 9 Tabliczka mnożenia Jak dzielimy? Związek mnożenia i dzielenia. Ćwiczenia w dzieleniu Nie tylko tabliczka mnożenia* Dzielenie z resztą*	II 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 3.3; 4.1; 6.3;
Mierzenie długości. Jednostki długości	
Jednostki długości Centymetry i milimetry Metry i centymetry Kilometry	II 5.2; 6.9;
Kalendarz i czas	
Odczytywanie godzin na zegarach Inny sposób odczytywania godzin Upływ czasu Jednostki czasu: sekunda, minuta, kwadrans, godzina, doba Ile dni mają miesiące? Ile dni ma rok? Zapisujemy daty Odczytywanie temperatury	II 6.4; 6.5;
Dodawanie i odejmowanie liczb dwucyfrowych	
Proste dodawanie i odejmowanie liczb dwucyfrowych Dodawanie liczb dwucyfrowych Dodawanie liczb dwucyfrowych z przekraczaniem 100 Odejmowanie liczb dwucyfrowych Zadania tekstowe Dodawanie i odejmowanie liczb dwucyfrowych	II 2.1; 2.3; 2.3; 2.4; 3.1; 3.2; 3.4; 4.1; 6.3;

Figury geometryczne	
Wielokąty Kąt prosty Obwody figur Obwody prostokątów i kwadratów Zabawy z wielokątami Symetrie Układanki z patyczków Powiększanie i pomniejszanie figur	II 5.1; 5.2; 5.3; 5.4; 6.1; 6.9
Mnożenie i dzielenie (cd.)	
Powtarzamy tabliczkę mnożenia Mnożenie i dzielenie w zakresie tabliczki mnożenia Przykłady typu: $4 \cdot 20 = \dots$, $5 \cdot 30 = \dots$ Mnożenie liczb dwucyfrowych przez jednocyfrowe Dzielenie liczb dwucyfrowych przez jednocyfrowe Zadania tekstowe	II 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 3.3; 4.1; 4.2; 6.3; 6.9;
Ważenie. Jednostki masy	
Ważenie przedmiotów Kilogramy i dekagramy Nowa jednostka masy: gram Kilogramy, dekagramy, gramy Tona	II 6.2; 6.7; 6.9
Cztery działania na liczbach	
Zabawy liczbowe Działania w zakresie 30 Działania w zakresie 50 Działania w zakresie 100 Działania z przekraczaniem 100 Złote i grosze. Obliczenia pieniężne Jak rysunek pomaga rozwiązać zadanie?	II 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 3.2; 3.3; 3.4; 4.1; 4.2; 6.3; 6.6; 6.9;
Działania na dużych liczbach	
Liczby w zakresie 1000 Przykłady typu: $357 + 8 = \dots$, $472 - 5 = \dots$ Setki i tysiące Dodawanie i odejmowanie setek i tysięcy Dodawanie i odejmowanie dużych liczb Dodawanie i odejmowanie dużych liczb (cd.) Mnożenie przez 10 i 100 Dzielenie przez 10 i 100	II 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 3.2; 3.3; 3.4; 4.1; 4.2; 6.2; 6.3; 6.6; 6.9;
PROPOZYCJE NA WAKACJE	
II 4.1; 4.2; 6.8; 6.9.	
Edukacja plastyczna	
[Uwaga. Szarym fontem zaznaczono treści dodatkowe realizowane w wypadku pracy z pozadotacyjnym zeszytem ćwiczeń <i>Lokomotywa 3 Plastyka.</i>]	
1. Wprowadzenie do sztuki prehistorycznej. Tworzenie rysunków przypominających malarstwo naskalne.	V 1.1a; 1.1c; 1.1d; 2.1; 2.2; 2.6; 3.1;
2. Poznanie wybranych znaków pisma obrazkowego. Rysowanie kolorowymi tuszami. Wykonanie Bramy Marzeń.	V 2.1; 2.2;

3. Poznanie techniki rysowania węglem. Rysowanie martwej natury.	V 1.1a; 1.1b; 1.1c; 2.1; 2.6;
4. Analiza obrazów E. Degasa <i>Tancerki</i> oraz M. Cassatt <i>Różowa wstążka</i> . Wykonanie portretu przy użyciu pasteli.	V 1.1a; 1.1b; 1.1c; 1.1d; 2.1; 2.6; 3.2;
5. Kontur w dziele plastycznym – malowanie farbami plakatowymi. Wykonanie kopii wybranego obrazu.	V 1.1a; 1.1b; 1.1c; 1.1d; 2.2; 2.6; 3.3;
6. Wykonanie pracy plastycznej <i>Mój spacer</i> . Malowanie farbami plakatowymi z zastosowaniem barw kontrastowych.	V 1.1a; 1.1b; 1.1c; 2.2; 2.6; 3.3;
7. Analiza dzieł sztuki. Poznanie techniki malowania farbami akwarelowymi.	V 1.1a; 1.1c; 1.1d; 2.2; 2.6; 3.3;
8–9. Poznanie sposobu ozdabiania ścian budowli. Wykonanie fresku przy użyciu masy solnej i farb.	V 2.2; 2.6; 3.1; VI 2.1; 2.2a
10–11. Wykonanie grafiki techniką kolografu.	V 2.2; 2.5; 2.6; 3.1;
12. Wykonanie wiszącej ozdoby z wykorzystaniem szablonu.	V 2.3; 2.6; VI 2.1; 2.2a;
13. Nauka celowego, oszczędnego gospodarowania materiałami plastycznymi. Ozdabianie prezentów.	V 2.3; 2.6; VI 2.1; 2.2a;
14–15. Omówienie funkcji wybranych materiałów graficznych. Wykonanie plakatu informującego o spotkaniu z wybranym pisarzem dla dzieci.	V 1.1a; 1.1b; 1.1c; 2.3; 2.6; 3.1; 3.3;
16. Wykonanie kredkami projektu dowolnego przedmiotu.	V 2.1;
17-18. Poznanie etapów przygotowywania kolekcji mody. Wykonanie projektu ubrania na wybraną okazję przy wykorzystaniu techniki kolażu.	V 2.3; 2.6; VI 2.1; 2.2a;
19-20. Poznanie pojęcia <i>faktura</i> . Stworzenie portretu zwierzątka – nadanie powierzchni pracy faktury z wykorzystaniem różnych materiałów.	V 2.3; 2.6; VI 2.1; 2.2a;
21–22. Wykonanie kartki techniką wycinanki i wydzieranki. Wypisywanie życzeń, adresowanie kartki.	V 2.3; 2.7; VI 2.1; 2.2a;
23. Wykonanie farbami akwarelowymi pracy plastycznej <i>Kolorowa wiosna</i> .	V 1.1a; 1.1b; 1.1c; 2.2; 2.6; 3.1; 3.3;
24-25. Poznanie sposobu tworzenia mozaiki. Wykonanie projektu z kolorowego papieru.	V 2.1; 2.3; 2.6; VI 2.1; 2.2a;
26-27. Wykonanie podkładek pod filiżankę.	V 2.3; 2.6; VI 2.1; 2.2a
28. Nadawanie tytułów dziełom Henriego Matisse’a. Wykonanie kompozycji z kolorowego papieru.	V 1.1a; 1.1b; 1.1c; 2.3; 2.6; 3.1;
29–30. Poznanie wybranych budowli europejskich i ich umiejscowienie na mapie. Wykonanie przewodnika turystycznego.	V 2.1; 2.3; 2.6.

Edukacja muzyczna	
[Uwaga. Szarym fontem zaznaczono treści dodatkowe realizowane w wypadku pracy z pozadotacyjnym zeszytem ćwiczeń <i>Lokomotywa 3. Muzyka.</i>]	
1. Uwertura trzecioklasisty. Dźwięki wysokie i niskie. Poznanie piosenki <i>Hej, pierwszaku.</i>	VIII 1.1; 1.2; 1.4; 1.5; 1.6; 1.7; 2.2; 2.4; 3.1; 4.7; 5.3;
2. Powitanie nowych kolegów. Nauka piosenki <i>Hej, pierwszaku.</i> Instrumenty perkusyjne melodyczne i niemelodyczne.	VIII 1.1; 1.4; 2.2; 2.4;
3. Dźwięki na pięciolinii. Nazwy literowe i solmizacyjne nut.	VIII 1.6; 2.1; 2.2; 2.4; 4.2; 4.7; 5.1; 5.3;
4. Wartości rytmiczne i muzyczne znaki – przypomnienie. Wykonanie własnych kastanietów.	VIII 1.1; 1.3; 1.4; 2.2; 2.4; 3.2; 4.1; 4.4; 4.7; 5.3;
5. Nuty z kropką. Ćwiczenia w rozpoznawaniu rytmów i melodii. Nauka piosenki <i>A ja patrzę, a ja słucham.</i>	VIII 1.2; 1.4; 1.6; 2.2; 2.4; 3.1; 3.2; 4.1; 4.7; 5.3;
6. Nasz nowy instrument – flet prosty. Układ dłoni i sposób wydobywania dźwięków. Jak dbać o flet?	VIII 1.4; 1.7; 2.2; 2.4; 3.1; 3.2; 4.1; 4.2; 4.6; 5.3;
7. Melodie z trzech dźwięków na flecie. Nauka piosenki <i>W deszczowym rytmie.</i>	VIII 1.4; 2.2; 2.4; 3.1; 3.2; 4.1; 4.2; 4.6; 5.3;
8. Muzykujemy na flecie. Gramy i śpiewamy piosenkę <i>Owieczki Kasi.</i>	VIII 1.4; 2.2; 2.4; 3.1; 3.2; 4.1; 4.2; 4.6; 5.3;
9. Melodia wesoła i smutna. Nauka piosenki <i>A to jeż.</i>	VII. 2.2; 2.3; 2.4; 4.2; 4.7; 5.3;
10. Cisza i muzyczne echo. Pauza. Śpiewamy piosenki patriotyczne.	VIII 1.6; 1.7; 2.2; 2.4; 3.1; 3.5; 4.7; 5.3;
11. Gama C-Dur na flecie. Gramy i śpiewamy piosenkę <i>Stary Donald.</i>	VIII 1.4; 1.7; 2.3; 2.5; 3.1; 3.2; 4.7; 5.1; 5.3;

12. Wokół Świąt... Nauka kolędy <i>Lulajże, Jezuniu</i> .	VIII 1.4; 2.1; 2.2; 2.4; 4.7; 5.3;
13-14. Kolędujemy na fletach.	VIII 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 4.7; 5.3;
15. Gramy i śpiewamy w kanonie. Poznanie piosenki <i>Pada śnieżek</i> .	VIII 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 4.7; 5.3;
16. Zimowa improwizacja dźwiękowa do tekstu. Nauka piosenki <i>Pada śnieżek</i> .	VIII 1.1; 1.2; 1.4; 1.5; 1.5; 1.6; 1.7; 2.2; 2.4; 3.1; 3.5; 4.7;
17. Śpiewamy w kanonie dla babci i dziadka.	VIII 1.3; 2.2. 2.4; 3.1; 3.2; 4.7;
18. Skąd się wzięły instrumenty? Słowno-muzyczne przedstawienie do wiersza Marii Konopnickiej <i>Pranie</i> .	VIII 1.1; 4.3; 4.4; 5.2; 5.3;
19. Kujawiak i inne tańce polskie. Nauka piosenki <i>Kujawiaczek</i> .	VIII 1.7; 2.2; 2.3; 2.4; 3.7;
20. Głos – najlepszy instrument.	VIII 1.1; 1.4; 1.5; 1.7; 2.1; 2.2;
21. Jak stworzyć orkiestrę? Improwizujemy muzyczne rondo.	VIII 1.4; 1.5; 1.6; 1.7; 3.1; 3.2;
22. Poznajemy słynnych kompozytorów wiedeńskich. Nauka piosenki <i>Trzej muzycy, trzech klasycy</i> .	VIII 1.2; 1.4; 1.5; 1.6; 1.7; 2.2; 2.4; 3.1; 3.5; 3.6;
23. Gramy jak wielcy mistrzowie. Klasowa orkiestra fletowa.	VIII 1.2; 1.4; 1.5; 1.6; 1.7; 2.2; 2.4; 3.1; 3.5; 3.6; 4.2;
24. Muzyczna wiosna. Gramy piosenki wiosenne.	VIII 2.2; 2.3; 2.4; 3.1; 3.5; 4.7; 5.3;
25-26. Tańczymy poloneza. Nauka piosenki <i>Poloneza barwny czar</i> .	VIII 1.7; 2.2; 2.4; 3.7; 4.1;
27. Wokoło wiosna śpiewa i gra. Nauka piosenki <i>Jadą, jadą dzieci drogą</i> .	VIII 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 3.4;
28-29. Gramy i śpiewamy dla mam. Nauka piosenki <i>Mamie życzę</i> .	VIII 2.2; 2.3; 2.4; 3.4; 4.2; 4.7; 5.3;
30. Co już potrafimy? Nauka piosenki <i>Śpiewaj tak jak on</i> .	VIII 1.2; 1.4; 1.7; 2.2; 2.4; 3.7; 4.1; 4.2; 4.7; 5.3;

Edukacja informatyczna	
1. Do czego służą nam komputery? Korzyści i zagrożenia. Nieprawidłowe pozycje przy komputerze.	VII 3.2; 5.1; 5.2
2. Edytor tekstu – alfabet, zmiana wielkości czcionki.	VII 2.2; 2.3; 3.2
3. Pisanie na klawiaturze – powtórka 1. Paint – wypełnianie kolorem.	VII 2.2; 2.3; 3.2
4. Edytor tekstu – automatyczne sprawdzanie pisowni.	VII 2.2; 2.3; 3.2
5. Co to jest Internet? Korzystanie z przeglądarki.	VII 3.1; 3.2; 3.3; 5.3
6. Bezpieczeństwo w sieci – zasady korzystania z Internetu.	VII 3.3; 5.1; 5.2; 5.3
7. Edytor tekstu – Plakat „Moje hobby”, wyszukiwanie grafiki w Internecie. Korzystanie z przeglądarki i wyszukiwarki internetowej. Kopiowanie i wklejanie zdjęć.	VII 2.2; 2.3; 3.2; 5.1; 5.3
8. Edytor tekstu – zmiana koloru czcionki, ustawianie wyrazów w kolejności alfabetycznej.	VII 2.2; 2.3; 3.2
9. Czym jest poczta elektroniczna, zakładanie skrzynki pocztowej.	VII 4.1; 4.2
10. Programowanie wizualne – powtórka 1.	VII 1.2; 1.3; 2.1
11. Netykieta - dobre zachowanie w sieci. Pisanie na klawiaturze – powtórka 2.	VII 3.3; 4.1; 4.2; 5.1; 5.2; 5.3
12. Edytor tekstu – wyszukiwanie grafiki w Internecie, obiekty WordArt, przenoszenie tekstu do tabeli. Paint – tworzenie laurki.	VII 2.2; 2.3; 3.2; 5.1; 5.3
13. Edytor tekstu – zmiana koloru czcionki, pisanie zdań.	VII 2.2; 2.3; 3.2
14. Edytor tekstu – wyszukiwanie grafiki w Internecie.	VII 2.2; 2.3; 3.2
15. Programowanie wizualne – powtórka 2.	VII 1.2; 1.3; 2.1
16. Pisanie na klawiaturze. Edytor tekstu – uzupełnianie tekstu, znaki interpunkcyjne, zdania oznajmujące, pytające i rozkazujące.	VII 2.2; 2.3; 3.2
17. Paint – tworzenie portretu, wyszukiwanie obrazu w Internecie.	VII 2.2; 2.3; 3.2; 5.1; 5.3
18. Pisanie na klawiaturze – powtórka 3. Edytor tekstu – wymiana <i>ch</i> na <i>sz</i> .	VII 2.2; 2.3; 3.2
19. Edytor tekstu – przenoszenie wyrazów.	VII 2.2; 2.3; 3.2
20. Edytor tekstu – poprawianie błędów, pogrubianie.	VII 2.2; 2.3; 3.2
21. Paint – zaznaczenie przezroczyste.	VII 2.2; 2.3; 3.2
22. Paint – zaznaczenie przezroczyste – selektor kolorów.	VII 2.2; 2.3; 3.2
23. Edytor tekstu – pisanie zaproszenia.	VII 2.2; 2.3; 3.2
24. Paint – przerzucanie obrazu.	VII 2.2; 2.3; 3.2
25. Pisanie na klawiaturze – powtórka 4. Edytor tekstu – pisanie życzeń.	VII 2.2; 2.3; 3.2
26. Edytor tekstu – pisanie listu.	VII 2.2; 2.3; 3.2
27. Bezpieczeństwo w sieci i netykieta – powtórka.	VII 4.1; 4.2; 5.1; 5.2; 5.3
28-29. Wykonanie pracy końcowej z użyciem edytorów tekstu i obrazków.	VII 2.2; 2.3; 3.2

OCENIANIE OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

Ocenianie jest ważnym elementem pracy nauczyciela. Umożliwia ono nie tylko ustalenie stopnia opanowania przez ucznia wiedzy i umiejętności, ale pozwala też wykryć w porę jego trudności w ich nabywaniu. Dzięki temu można korygować tempo pracy i metody nauczania. Ocenia się jednak nie tylko po to, by sprawdzać postępy ucznia, ale także po to, by zachęcać go do systematycznej pracy. Szczególnie motywujące jest zauważanie i premiowanie wysiłku oraz twórczej pracy ucznia na lekcji i regularnego odrabiania zadań domowych. Należy dołożyć starań, by wybrany system oceniania był czytelny dla uczniów i rodziców.

Osiągnięcia uczniów w edukacji wczesnoszkolnej zostały precyzyjnie sformułowane w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Warto jednak pamiętać, że droga do nich jest inna dla każdego dziecka. Aby osiągnąć sukces, dzieci potrzebują towarzyszących im w rozwoju mądrych dorosłych, czyli osób, które formułując ciekawe pytania, polecenia, zadania oraz tzw. kształtujące komunikaty zwrotne, będą informować uczniów o ich postępach, korygować działania i zachowania wymagające poprawy lub zmiany oraz motywować do dalszej pracy nad sobą.

Przy ocenianiu należy pamiętać o trzech podstawowych jego funkcjach: informującej, korygującej i motywującej. Z zapisanego w rozporządzeniu MEN obowiązku formułowania opisowych ocen semestralnych i rocznych wynika, że każdy wychowanek klas 1–3 powinien otrzymać taki dokument minimum sześć razy (przy pisaniu kolejnej oceny opisowej warto wracać do wcześniejszych). Uczniowie mają prawo popełniać błędy i przyznawać się do niewiedzy czy braku zrozumienia zagadnień analizowanych w klasie. Tylko w takich okolicznościach, w atmosferze życzliwości, zrozumienia i wsparcia, można bowiem skutecznie pomóc dzieciom i zapobiec w ten sposób narastaniu szkolnych trudności i niepowodzeń.

W bieżącym ocenianiu należy przy każdej okazji chwalić uczniów i nagradzać nawet drobne sukcesy. Przy nagradzaniu można skorzystać z dostępnych w pakiecie nauczycielskim naklejek, zwanych LOKOmotywkami. Nauczyciel powinien jak najczęściej doceniać osiągnięcia uczniów w różnych dziedzinach: czytaniu, pisaniu, mówieniu, liczeniu, rysowaniu, stopniowo wprowadzając i przygotowując dzieci do przyszłej samoświadomości i samooceny.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

W programie *Lokomotywa* przyjęto założenie, że edukacja wczesnoszkolna, obejmująca dzieci w wieku 7–10 lat, będzie prowadzona w postaci kształcenia zintegrowanego, którego zasadniczym celem jest integrowanie wiedzy w umyśle dziecka. Za użyteczne uznaje się również działania ukierunkowane na integrację i korelację treści kształcenia⁵, a dotyczy to przede wszystkim treści polonistycznych, przyrodniczych, społecznych, zdrowotnych i etycznych, a także matematycznych oraz plastycznych i muzycznych.

Pierwsze dwa tygodnie pracy w klasie 1 uważa się za etap adaptacyjny (okres przedliterowy), ukierunkowany na zapewnienie dziecku poczucia bezpieczeństwa, które warunkuje pojawienie się potrzeb wyższego rzędu, w tym potrzeby poznania. Szczególnie w tym okresie, a także w kolejnych miesiącach zalecane jest stosowanie działań i zabaw na dywanie przy wykorzystaniu różnych materiałów manipulacyjnych i innych pomocy przydatnych do takiej właśnie organizacji pracy. Z kolei ostatnie tygodnie klasy 1 to okres podsumowań, analiz i diagnoz. W tym czasie – oprócz uświadomienia uczniom ich własnego rozwoju i poczynionych postępów – trzeba właściwie przygotować dzieci do pierwszych wakacji, do bezpiecznego i optymalnego wypoczynku.

---

⁵ D. Klus-Stańska, M. Nowicka, *Sensy i bezsensy edukacji wczesnoszkolnej*, Warszawa 2005 r.

Za słuszne uznaje się założenie, że dziecko gromadzi swoją wiedzę dzięki własnej aktywności, konfliktom socjopoznawczym⁶ i synergii grupy⁷. Konsekwencją tego jest określenie roli nauczyciela, którą można porównać do roli przewodnika i w której na pierwszy plan wysuwa się zadanie kreowania sytuacji edukacyjnych sprzyjających rzeczywistej aktywności każdego ucznia (umysłowej, praktycznej i emocjonalnej). Realizacji idei nauczycielskiego przewodnictwa sprzyjać będą świadomie i celowo dobierane strategie aktywizacji uczniów, w tym: kreowanie sytuacji dysonansu poznawczego, tworzenie warunków do działania zespołowego, racjonalne posługiwanie się sztuką trafnego formułowania pytań i poleceń przez nauczyciela oraz wdrażanie, zachęcanie do tego uczniów, korzystanie z różnorodnych metod i technik pracy, wśród których warto zaakcentować: metodę dyskusji (stosowaną wieloma technikami, np. metaplanem, burzą mózgów), metodę dramy (stosowaną przy wykorzystaniu różnych technik i strategii dramowych, których użyteczność dostrzega się w pracy dydaktycznej, wychowawczej i terapeutycznej), metodę doświadczeń i eksperymentów badawczych, metodę myślenia równoległego Edwarda de Bono. Ekspozuje się także znaczenie wycieczek.

Istotnym zadaniem pierwszego szczebla edukacji jest również kształtowanie u uczniów umiejętności współpracy, które winno przybrać postać systematycznego i etapowego procesu wdrażania dzieci do współdziałania przez pracę w parach (kierowaną, częściowo kierowaną i otwartą) oraz w małych grupach, a także przez właściwy dobór obszaru wspólnych działań – najpierw w zabawach, potem w realizacji typowych zadań lekcyjnych⁸.

Należy wybierać i eksponować takie rozwiązania metodyczne, które sprzyjają uczeniu się przez działanie, odkrywanie i własną wielokierunkową aktywność każdego wychowanka, ponieważ – jak dowodzą współcześni badacze – dzieci mają wrodzoną zdolność do działań eksploracyjnych, do rozwiązywania problemów⁹.

Ważną rolę przypisujemy również współdziałaniu nauczycieli wczesnej edukacji z rodzicami uczniów. Dążenie do integracji oddziaływań dwóch najważniejszych środowisk życia dziecka – domu i szkoły – powinno być naturalnym elementem działania osób dorosłych. Urzeczywistnieniu tej idei służyć może: precyzyjne i jasne sformułowanie wzajemnych oczekiwań nauczycieli i rodziców, celów współdziałania, jego obszarów i zakresu, systematyczna, planowa współpraca, oparta na rozbudowanym systemie form kontaktu, ustawiczna refleksja i ewaluacja, ukierunkowana na optymalizację współdziałania. Podtrzymywanie aktywnego udziału rodziców w procesie edukacji ich dziecka jest ważnym zadaniem stojącym przed każdym nauczycielem.

Istotny jest również właściwy rytm pracy z dziećmi. Rytm, pojmowany jako powtarzalność pewnych stałych elementów, daje dzieciom poczucie bezpieczeństwa. Sugeruje się zatem uwzględnianie rytmu w organizacji szkolnego dnia pracy, a w nim: czasu łagodnego rozpoczynania zajęć (np. powitania piosenką lub okrzykiem), czasu samorzutnych wypowiedzi dziecięcych, czasu organizowanych i swobodnych zabaw, przerw (śniadaniowej i na świeżym powietrzu), wycieczek, pracy w ławkach i na dywanie, czasu refleksji – nad tym, co robimy i co się zdarzyło (nazywanego na przykład kręgiem ważnych spraw). Rytm to także stały element w nauce pisania nowej litery czy monografii liczby.

---

⁶ Uważa się, że dzięki mechanizmowi konfliktu socjopoznawczego dziecko, stykając się z odmiennymi niż własne poglądami, reakcjami czy rozwiązaniami (formułowanymi przez koleżanki i kolegów), poszerza pole postrzegania danego zadania, co sprzyja generowaniu większej liczby propozycji rozstrzygnięć, prowokuje do intensywniejszego wysiłku umysłowego, a w efekcie prowadzi do rozwoju.

⁷ T. Bauman mianem synergii określa globalną ilość energii dostępnej w grupie. T. Bauman, *Aktywizowanie uczenia się jako obiecująca perspektywa w myśleniu nauczycieli*, „Problemy Wczesnej Edukacji” 2005 nr 1.

⁸ B. Badegruber, *Nauczanie otwarte w 28 krokach*, Warszawa 1997.

⁹ A. Gopnik, A.N. Meltzoff, P.K. Kuhl, *Naukowiec w kołysce. Czego o umyśle uczą nas małe dzieci*, Poznań 2004